

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Проблемні аспекти в економіці, фінансах та управлінні

Міжнародна науково-
практична конференція

Проблемні аспекти в економіці, фінансах та управлінні

Матеріали

16 квітня 2021 р.

м. Одеса

Проблемні аспекти в економіці, фінансах та управлінні : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 16 квітня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. 75 с.

У збірнику представлені тези доповідей, оприлюднені на Міжнародній науково-практичній конференції “Проблемні аспекти в економіці, фінансах та управлінні”, яка була проведена Східноєвропейським центром наукових досліджень 16 квітня 2021 р.

Збірник розрахований на вчених, викладачів, докторантів, аспірантів, здобувачів вищої освіти, представників державних органів влади та місцевого самоврядування, представників підприємницьких структур і широкий читацький загал.

Робочі мови конференції: українська та російська.

Видається в авторській редакції

Матеріали збірника подаються в авторській редакції та друкуються мовою оригіналу. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, власних імен, географічних назв, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Відповідно до Закону України “Про авторське право і суміжні права”, при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов’язковим.

**Research
Europe.org**

**EASTERN EUROPEAN
CENTER FOR SCIENTIFIC
RESEARCH**

© Колектив авторів, 2021

© Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021

© Research Europe, 2021

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА

Москвіна А. В.

Трансформація бізнес процесів підприємств
під час пандемії в Україні.....6

Смутчак З. В.

Наслідки впливу пандемії COVID-19 на
зовнішні трудові міграції українців.....8

Урванцева С. В.

Засади інноваційного розвитку та формування
інтелектуального капіталу в Україні.....10

СЕКЦІЯ 2. ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Макурін А. А.

Оцінка вартості цифрових активів для цілей обліку.....14

Мариніч І. О.

Актуальні питання огляду фінансової звітності.....17

Разборська О. О., Руда Х. І.

Інформація бухгалтерського обліку для прийняття управлінських
рішень в умовах забезпечення безперервної діяльності підприємства.....19

Созонов Д. О.

Інвентаризація: особливості проведення.....23

Сук П. Л.

Розрахунок амортизації малоцінних і швидкозношуваних
предметів композитним способом.....25

СЕКЦІЯ 3. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Вінницька О. А., Корнієнко Т. О., Чвертко Л. А.

Сучасний стан фінансового потенціалу
об'єднаних територіальних громад.....30

Гвоздєй Н. І.

Особливості кредитних операцій у сфері
сільськогосподарського виробництва.....32

Дубик В. Я., Іщенко В. А.

Теоретичні засади функціонування фінансового планування
як важливого елементу організації діяльності підприємства.....35

Мельник В. Є.

Оцінка фінансової стійкості підприємств.....38

Пінчук С. С., Соколова Е. О.

Методичні підходи до оцінки фінансової безпеки підприємства.....40

Рудик О. Р., Брочковська О. А.

Проблеми формування інфраструктурного
потенціалу страхової компанії.....43

Рудик О. Р., Іванюк А. С.

Управління фінансовими ресурсами страховика.....45

Щуровська А. Ю., Саул В. В.

Напрями розвитку інноваційної діяльності у банківській сфері.....48

СЕКЦІЯ 4. МАРКЕТИНГ**Євтушок О. В.**

Значення маркетинг-менеджменту
в сучасних умовах господарювання.....53

СЕКЦІЯ 5. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**Сердюченко Т. В.**

Еволюція державного управління загальною середньою
освітою в умовах адміністративно-територіальної реформи.....57

СЕКЦІЯ 6. ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА**Вольська А. О., Дудченко В. С.**

Індустрія туризму України в період “ковідної кризи”.....61

Качаровський Р. Є., Єрко І. В., Мельник Н. В.

Народний аматорський театр-студія “Різнобарв’я” –
туристична атракція міста Володимира-Волинського.....63

Кравець О. М., Коновал А. А.

Вплив пандемії COVID-19 на зайнятість в туризмі.....65

СЕКЦІЯ 7. АГРОНОМІЯ**Аверчев О. В., Нікітенко М. П., Йосипенко І. В.**

Впровадження біологічних методів боротьби з
шкідниками та хворобами на посівах гречки.....69

Хорошко М. Д.

Понятіе аграрного підприємництва
в сучасному європейському контексті.....71

СЕКЦІЯ 8. ПЕДАГОГІКА**Татарчук Р. Я., Татарчук В. М.**

Використання сучасних комп’ютерних
програм для моделювання ландшафту.....73

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА

УДК 658.51

JEL Classification: M21

Москвіна А. В.,

здобувач вищої освіти,

Київський національний торговельно-
економічний університет, м. Київ

Науковий керівник:

Жук Т. В.,

канд. екон. наук, старший викладач,

Київський національний торговельно-
економічний університет, м. Київ

ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕС ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ В УКРАЇНІ

Враховуючи нинішню ситуацію, яка склалася в результаті пандемії як у світі, так і в Україні, економічне становище багатьох країн значно погіршилося, як і становище більшості підприємств. Як зазначає Укрінформ, близько 45 % українських підприємств заявили про погіршення фінансового стану у зв'язку з пандемією коронавірусу. Зважаючи на те, що малий бізнес постраждав найбільше, уряд розробляє стратегії розвитку як малого так і середнього бізнесу в Україні. Зокрема, першочерговим завданням є консолідація державної національної інфраструктури підтримки та розвитку підприємництва [1].

Тим не менш, майже 50 % підприємств підтвердили, що COVID-19 ніяк не вплинув на їхні бізнес процеси, інші заявили, що пандемія навіть позитивно вплинула на їх бізнес [1]. Сьогодні компанії відчули як важливо вміти швидко пристосовуватися до навколишніх змін, змінювати бізнес-моделі, аби залишатися лідерами на ринку. Цього можливо досягти використовуючи ефективні технології, які надійні, легко адаптуються під потреби компанії, які дають можливість в будь-яку мить масштабувати бізнес [4].

Інновації та оптимізація витрат, диджиталізація бізнесу, увага до безпеки персоналу, споживчі тренди – основні аспекти, які допомагають підвищити рівень рентабельності на підприємстві. Наразі впровадження інновацій доречно та вигідно, адже є багато рішень за спеціальними умовами, значно дешевше звичайної вартості. Українські керівники звикли діяти на випередження, тому є вірогідність, що відновлення бізнесу та перехід його на нову фазу розвитку відбудеться швидше ніж, можливо, в європейських країнах, бо підприємці навчилися працювати з економічною невизначеністю та нестабільністю [3].

Важливо пам'ятати про бізнес-комунікації, які повинні функціонувати на підприємстві задля чіткої організації роботи працівників у середині компанії, з постачальниками, партнерами, споживачами, інвесторами. Деякі керівники переводять увесь персонал на дистанційну роботу або формують гнучкий графік, а за умов, що не дозволяють цього, дотримуються усіх правил безпеки при пандемії. Відкриті канали комунікації допомагають своєчасно інформувати споживачів про можливі збої в постачанні товарів або послуг, або ж контрагентів про затримки чи настання непереборної сили [3].

Завдяки COVID-19 майже кожне друге підприємство провело диджиталізацію свого бізнесу, адже сьогодні це необхідність. А для малих підприємств це єдиний шанс пережити кризу в умовах локдауну. Онлайн-платформи оптимізують взаємодію персоналу, проведення нарад/конференцій; з'являється у багатьох підприємствах цілодобова онлайн підтримка, нові канали зв'язку з клієнтами; платформи для швидкої продажі товарів: власний сайт, сторінка у соціальних мережах. Отже, при диджиталізації найбільше навантаження переходить на маркетинг, адже потрібно виділити основні та додаткові канали збуту, розвинути e-mail розсилки, соціальні мережі [2].

Явними лідерами за доходами на українському ринку під час пандемії можна назвати: Нова Пошта, Rozetka, Olx, Prom. В той час малий бізнес має позитивну тенденцію впровадження нових [2].

Доволі масштабною була цифрова трансформація "Укренерго", найбільшого провайдера електроенергії, вони перевели 8 тисяч співробітників на віддалену роботу, не зупиняючи безперебійну роботу мережі по всій країні. "Укренерго" мали 2 – 3 річний план переходу на Microsoft Office 365, проте були змушені реалізувати його за декілька тижнів, в чому їм допомогла компанія Lizard Soft [4].

Підприємство "Тойота Україна" прагнула поліпшити обслуговування клієнтів, в результаті чого виявила необхідність автоматизувати бізнес процеси, адже більшість рутинних процедур співробітники робили вручну, що займало багато часу, який можна було приділити клієнту. За підтримки OntargIT вони почали використовувати онлайн ресурси, які оптимізували роботу підприємства, що підвищило якість та швидкість обслуговування відповідно до високих стандартів Toyota [4].

Ще одне підприємство, яке використало час пандемії в свою користь та провели цифрову трансформацію – "Ощадбанк". Вони спростили обслуговування клієнтів: завдяки впровадженню чат-боту можна оформити картку онлайн, керувати власними фінансами через додаток "Ощад24", що дає змогу провести різні операції онлайн вдома, без відвідування відділення. Такі цифрові технології поліпшують використання банківських пропозицій, а також дає можливість молодому поколінню вчитися самостійно керувати фінансами [4].

На основі вище сказаного можна зазначити, що пандемія позитивно вплинула на розвиток бізнес процесів підприємств. Враховуючи тенденцію трансформацій бізнесів, можна очікувати й подальшу тотальну цифровізацію. Як свідчить світова тенденція ведення бізнесу, останні 5 років щорічний приріст онлайн-рітейлу становив приблизно 20 %, а офлайн приріст – біля

3,5 % [4]. Тобто як вказують більшість фахівців у даній сфері, онлайн-торгівля в майбутньому може стати основним каналом збуту. А підприємства, що встигли адаптувати бізнес, цифровізувати, однозначно будуть у виграші.

Список використаних джерел

1. Інтернет джерело. URL: <https://www.ukrinform.ua>.
2. Двуліт З. П., Завербний А. С., Романюк А. О. Диджиталізація – дієвий інструмент, антикризового розвитку бізнесу в умовах пандемії. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8557>.
3. Золотарьова І. COVID-трансформація: як покращити становище бізнесу в часи пандемії. 2020. № 6. URL: <https://agrobusiness.com.ua>.
4. Михалюк А. 20 історій цифрової трансформації в Україні. URL: <https://ain.ua>.

УДК 314.74

JEL Classification: F22

Смутчак З. В.,

д-р екон. наук, доцент,
завідувач кафедри менеджменту та економіки,
Льотна академія Національного авіаційного
університету, м. Кропивницький

НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ЗОВНІШНІ ТРУДОВІ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ

Можливості міжнародної мобільності суттєво обмежили карантинні заходи, введені більшістю країн світу. Спричинена ними економічна криза матиме ще більший вплив на міграційні процеси. Найбільше втратив за період карантину готельно-ресторанний бізнес, сфера туризму та галузь пасажирських перевезень. Після жорстких обмежень українцям потроху відкриваються кордони інших країн – як для відпочинку, так і для роботи. Найважче за кордоном зараз тим трудовим мігрантам, які працюють нелегально, оскільки вони добровільно позбавляють себе усіх прав і не можуть користуватися соціальною підтримкою країни, де перебувають. Зазначимо, зарубіжним роботодавцям вигідно мати справу з нелегальними трудовими мігрантами, бо особи, які прибули в країну з метою заробітку на незаконних підставах, не мають юридичного та соціального захисту. Більше того вони змушені погоджуватись на будь-яку роботу – сезонну, важку і небезпечну, тарифні ставки, що встановлюються їм значно нижчі, ніж

громадянам своєї країни. Зовнішні трудові мігранти з України в багатьох країнах вимушені працювати продовжений робочий день та за шкідливих умов праці, мають обмежений або зовсім не мають доступу до медичної допомоги і соціального захисту, незахищені від низької оплати праці, професійних травм, хвороб тощо [1].

З початком карантину в Україну вимушено повернулися тисячі громадян, які працювали за кордоном. Багато з них приїхали після заяв керівництва країни про закриття кордонів, а дехто втратив роботу через жорсткий карантин по всій Європі. На перших порах з боку влади також лунали заяви про наміри працевлаштувати сотні тисяч людей, які у тому числі виїхали з ЄС. Втім, після затяжного локдауну з України все ж почали відлітати спеціальні рейси з заробітчанами, які не знайшли вдома достойних заробітків. Уповільнення потоку робочої сили за кордон створило додатковий тиск на ринок праці в Україні, де і без трудових мігрантів відзначався високий рівень безробіття. За даними Держслужби зайнятості, на кінець 2020 року офіційно безробітними зареєструвалися 459,2 тисяч осіб [2].

У країнах Європи пандемія COVID-19 найбільше вдарила по тій галузі, де зайнятість вихідців зі Східної Європи, зокрема, й українців, – найвища. Мова йде про сільське господарство та сезонні роботи. У сусідній Польщі брак робочої сили став відчутний відразу. З такою проблемою зіштовхнулись й інші держави. Потреби у сезонних працівниках навесні 2020 року різко зросли: у Франції була потреба у 200 тисячах працівників, в Іспанії – від 70 до 80 тисяч, в Італії – близько 250 тисяч, у Великій Британії – від 70 до 80 тисяч, у Німеччині – 300 тисяч. Карантинні обмеження призупинили потік робочої сили в країни ЄС й ситуація поки залишається невизначеною. Подальший розвиток подій залежить від того, як буде розвиватися епідеміологічна ситуація за кордоном [3].

Враховуючи скорочення кількості трудових мігрантів з України, треба очікувати й на зменшення сум коштів, які вони направлятимуть в Україну. Зменшення ж сум приватних переказів в Україну з-за кордону в 2020 р. відображає фактичний процес зменшення доходів населення нашої держави загалом [4].

В контексті зазначеного, варто відмітити, що складною залишається проблема з трудовими мігрантами, які наразі повернулись в Україну. Часто можна почути заклики про важливість їх утримання, ініціативи щодо створення робочих місць. За умов сьогодення, можливі наступні варіанти розвитку подій:

- трудові мігранти вийдуть на ринок праці України і будуть шукати роботу тут. Якщо попит з боку пошукачів та конкуренція за вакантне місце ще більше зросте, зарплатні пропозиції можуть почати зменшуватись. Тому цей варіант, скоріш за все, життєздатний лише у короткостроковій перспективі;

- за найменшої можливості трудова міграція поновиться, є всі шанси, що потік мігрантів навіть збільшиться: до тих, хто вже мав досвід роботи за кордоном, приєднуються ті, хто втратив роботу під час карантину. Хто жив цей час за рахунок накопичень та “подушки безпеки” і буде змушений їх швидко поновлювати. А для когось карантин спрацює як каталізатор. Це та

категорія людей, які задумувались про виїзд за кордон і до карантину і не стільки через можливість більше там заробляти, скільки через кращі перспективи і більш стабільну ситуацію. І криза, спричинена епідемією COVID-19, пришвидшить їх рішення, переведе плани мігрувати з теоретичної в практичну площину.

Проблема трудової міграції, потребує довготривалого і комплексного вирішення. І лежить в площині підвищення загального рівня життя, економіки та оплати праці. Але ніяк не імперативних заборон, коли мігрантів просто позбавляють можливості поїхати. Такі кроки, на жаль, можуть мати обернений результат і тільки підштовхнуть процес виїзду.

Список використаних джерел

1. Українці за кордоном: де працювати буде найважче та як карантин вплинув на зарплату трудових мігрантів. URL: <https://apnews.com.ua/ua/news/ukraintci-za-kordonom-de-pratciuvati-bude-naivazhche-ta-yak-karantin-vplinu-na-zarplatu-trudovikh-migrantiv> (дата звернення: 09.04.2021).

2. Офіційний сайт Державної служби зайнятості. URL: <http://www.dcz.gov.ua> (дата звернення: 08.04.2021).

3. Пандемія трансформувала ринок праці. URL: <https://ampua.org/novyny/pandemiya-transformovala-rinok-praci> (дата звернення: 08.04.2021).

4. Кулицький С. Український ринок праці під впливом пандемії COVID-19: стан та оцінка перспектив розвитку. *Україна: події, факти, коментарі*. 2020. № 12. С. 43 – 57.

УДК 316.422

JEL Classification: O35

Урванцева С. В.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,

Державний вищий навчальний заклад "Київський

національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана", м. Київ

ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ

За роки незалежності в Україні значно погіршився рівень розвитку інноваційної діяльності. За останніми опублікованими статистичними даними, у 2019 р. інноваційною діяльністю в промисловості займалися лише 15,8 % серед

обстежених підприємств; витрати на інновації становили 14220,9 млн грн, у тому числі за рахунок власних коштів підприємств 87,7 % витрат [1]. Це є однією з причин скорочення високотехнологічних підприємств (де створюються інновації), структурного спрощення виробництва та послаблення потенціалу розвитку економіки країни. Відсутність рішучих дій може призвести до втрати конкурентоспроможних позицій на ринку й перетворення на сировинний придаток до розвинених країн.

Вказані процеси також негативно впливають на позицію країни у міжнародних рейтингах. Так у “Індексі глобальної конкурентоспроможності 4.0” (GCI), що вимірює готовність країн до четвертої промислової революції, Україна посіла у 2018 р. 83-є місце, а у 2019 р. – 85-те місце серед 141 країни (маючи однаковий рівень – 57 балів зі 100). За компонентом GCI “Інноваційний потенціал” Україна має найнижчу оцінку (40,1 бал); хоча, враховуючи значення цієї групи показників в інших країнах світу, посідає 60-те місце (найвищі бали за цим компонентом мають Німеччина, Сінгапур, Японія, Корея) [2; 3].

У Глобальному інноваційному індексі (GII) у 2020 р. Україна займає 45-те місце серед 131 країни. Негативно оцінюється експертами рівень політичного та ділового середовища в країні, регуляторної ефективності, верховенства права, валового нагромадження капіталу, ринкової капіталізації компаній, венчурних інвестицій [4]. За показниками якості досліджень та розробок Україна поступається частині європейських країн-сусідів (набагато нижча кількість дослідників на мільйон населення; Україна програє Словенії, Угорщині, Польщі за середнім експортом топ 3 глобальних досліджень та розробок компаній, а також Польщі, Чехії, Естонії за місцями топ 3 університетів у рейтингу QS) [5, с. 65].

Забезпечення комплексного розвитку України (на засадах концепції збалансованого соціально-економічного розвитку) в першу чергу потребує прийняття “Програми інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки України до 2030 року” з розробкою “дорожньої карти” інноваційного розвитку, а також визначенням стратегічних національних пріоритетів на рівні країни, окремих регіонів і видів економічної діяльності, інвестиційних потреб та потенціалу мобілізації внутрішніх і зовнішніх ресурсів для реалізації пріоритетних проєктів. Ці проєкти необхідно підтримати за допомогою розподілу ризиків при їх фінансуванні між державою і венчурними інвесторами.

Створення інноваційної екосистеми в Україні повинно відбуватись на засадах партнерських відносин й синхронізації діяльності учасників інноваційного процесу (органів влади, університетів, технопарків, бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій, інжинірингово-консалтингових фірм, венчурних фондів, інноваційних компаній тощо).

Треба розуміти, що вагому роль у формуванні інтелектуального капіталу держави відіграє академічна й університетська наука.

З метою формування імпульсів розвитку на інноваційній основі, необхідним є закладення правових та організаційних механізмів роботи в Україні “університетів підприємницького типу” (Entrepreneurial University).

Підприємницькі університети мають забезпечити трансформацію системи вищої освіти та поєднати викладацьку і науково-дослідну діяльність з інноваційною й підприємницькою, що створить передумови до впровадження знань в практику та їх комерціалізації.

Університети мають взяти на себе нову функцію – стати центрами суспільних комунікацій та осередків формування навичок ведення підприємницької діяльності, консалтингових послуг для бізнесу, генерації проектів за участю влади і бізнесу, формування інноваційних мереж і спільнот. І. Кульчицький та О. Кульчицький розглядають модель взаємодії по лінії: кафедра – факультет/інститут – додаткові підрозділи інноваційної та проектної діяльності – адміністрація – зовнішнє оточення – влада різних рівнів. Запропоновану модель апробовано у процесі налагодження співпраці ГО Агенція Європейських Інновацій з окремими підрозділами та інститутами НУ “Львівська Політехніка”, що дозволило запровадити у цьому університеті успішних пілотних практик, які є новими для України та відповідають європейському рівню. Новим етапом розвитку академічного підприємництва в НУ “Львівська Політехніка” стало формування першого в Україні цифрового інноваційного хабу за підтримки європейської ініціативи I4MS [6, с. 6 – 7].

Отже, важливо створити передумови для залучення університетів (й інших неприбуткових установ) до участі в діяльності з трансферу технологій (наприклад залишати у дослідницьких університетів права на винаходи, зроблені в рамках програм профінансованих за рахунок бюджетних коштів).

Для забезпечення апробації наукових досліджень, їх відкритості світові й водночас захисту авторського права науковців, важливо створити всеукраїнську систему наукових фахових видань, що входять до міжнародних наукометричних баз Scopus та Web of Science, в яких на безкоштовній основі науковці зможуть представляти свої кращі розробки (чи створити систему компенсації за друк наукових статей, що індексуються в наукометричних базах Scopus та Web of Science).

Необхідно активізувати бюджетну підтримку наукової сфери шляхом: збільшення видатків на фінансування державних наукових програм у пріоритетних сферах; збільшення видатків на фундаментальні дослідження університетів; підвищення заробітної плати наукових, науково-технічних працівників.

Частка витрат на НДДКР у державному фінансуванні повинна бути збільшена до рівня 3 – 4 % від ВВП, також має забезпечуватись контролінг за обґрунтованістю й ефективним використанням державних видатків.

Доцільним є зменшення податкового навантаження, а також використання інших інструментів податкового, кредитного, валютного стимулювання інноваційної діяльності підприємств, які здійснюють свою діяльність відповідно зі стратегічними пріоритетами України (впроваджують енергоефективні й ресурсозберігаючі технології, забезпечують високотехнологічний розвиток транспортної системи, агропромислового комплексу, медичної сфери, інформаційних, комунікаційних технологій та робототехніки).

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Наука, технології та інновації. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. The Global Competitiveness Report 2018. World Economic Forum. URL: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>.
3. The Global Competitiveness Report 2019. World Economic Forum. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf.
4. Global Innovation Index 2020 (показники України). URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020/ua.pdf.
5. Аудит економіки України 2030. Кабінет Міністрів України. URL: <https://nes2030.org.ua/docs/doc-audit.pdf>.
6. Кульчицький І. І., Кульчицький О. І. Можливості і виклики щодо розвитку інноваційних середовищ в університетах та НДІ у контексті євроінтеграційних реформ в Україні. *Розвиток академічного підприємництва в закладах вищої освіти та наукових установах України*: Круглий стіл (м. Київ, 16 травня 2019). С. 5 – 9. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/publikatsiyi/kruglogo-stolu-2019-3005.pdf>.

СЕКЦІЯ 2. ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

УДК 657.4

JEL Classification: M41

Макурін А. А.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку і аудиту,
Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка", м. Дніпро

ОЦІНКА ВАРТОСТІ ЦИФРОВИХ АКТИВІВ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ОБЛІКУ

Справедливій вартості у системі Міжнародного стандарту фінансовій звітності (МСФЗ) присвячений окремий, досить специфічний стандарт – МСФЗ 13 “Оцінка справедливої вартості” визначає, що справедлива вартість це ціна, яку можна отримати за реалізацію певного активу в операції купівля/продаж в дату здійснення такої операції. Головною умовою є те, що необхідно максимально відкрито заявити про ціну та порівнювати заявлену ціну з ціною на ідентичний товар з відкритих джерел інформації [1].

Таким чином, справедлива вартість ґрунтується на визначенні ринкової ціни та не враховує специфіки реалізуемого об’єкту. Наприклад, при порівнянні вартості 1 грама золота та 1 літру води, безперечно вартість дорогоцінного металу (золота) буде вищою. Проте, якщо істотно змінити умови ринку і порівняти такі об’єкти, але в умовах пекельної пустелі Сахара. Безумовно можна стверджувати, що людина обере 1 літр питної води, замість 1 граму золота. Тому важливим є визначення відкритої ринкової інформації та умов в яких відбувається оцінка певного ресурсного активу. Мета справедливої оцінки полягає в застосуванні справедливої вартості в обох умовах, які варто вважати звичайними на ринку. Але важливо розуміти, що саме є звичайними умовами ринку криптовалют, для її реалізації, придбання чи обміну.

Якщо розглядати справедливу вартість з точки зору оціночної категорії бухгалтерського обліку, можна стверджувати, що вартість активу дорівнює вартості зобов’язань на певну дату та час. Оскільки економісти розуміють, що сто доларів вчора та сьогодні, та через 3 дні це різні сто доларів, не за номінальною вартістю, а за практичною (справжньою). Ринкова вартість – вартість на яку погоджується продавець при реалізації активу та погоджується покупець при отриманні такого активу, готовий заплатити вказану суму розсудливо та без примусу [1]. Ринкова вартість і може визначатись тільки для такого майна, що може бути переданим від однієї сторони до іншої.

Для застосування ринкової вартості оцінки активу існує три основні підходи для розрахунку. Перший підхід ґрунтується на вивченні ринку. Він базується на порівнянні цін на товари які є ідентичними, схожими або аналогічними, але представлені на ринку різними покупцями. Другий підхід має назву доходний, який ґрунтується на тому, що отримане майно (актив) в подальшому зможе принести власнику певні прибутки від його утримання. Третій підхід має назву витратний, ґрунтується на визначенні собівартості створення такого майна. Таким чином, подальше дослідження може бути пов'язане з визначенням цифрової собівартості, яке є адаптивним виключно для цифрових активів [2].

Наприклад, ринкова вартість є оцінкою такого цифрового активу, певна криптовалюта коштує наприклад 100 гривень, ціна на ринку за неї 150 гривень, а собівартість на поточний момент її видобутку складає 120 гривень. Реалізація такої монети принесе 30 гривень доходу (150 грн – 120 грн). Проте ситуація на ринку криптовалют постійно змінюється і використовувати ринкову оцінку вартості доречно тільки для конкретного активу в конкретний час, проте неможливо використати перший та другий підходи. Оскільки зміна умови створення нової криптовалюти, через підвищення вартості електроенергії в Україні збільше собівартість, що зменшить дохід та чи буде це вигідно на ринку фізичній чи юридичній особі придбати таку монету на вітчизняній, чи закордонній криптобіржі, яка була створена (видобута) в Португалії, за умови того, що електроенергії в тій країні дешевша ніж в Україні.

Пропонується введення додаткового виду вартості, такого як атрибутивна вартість. Під “атрибутивною вартістю” варто розуміти необхідну істотну невід’ємну властивість предмета, що присвоєна певному цифровому активу на момент відчуження. Це нова економічна оцінка у цифровій економіці.

Курс криптовалюти виражений вартістю у грошовому вимірнику певної криптовалюти у доларовому еквіваленті не відображає її реальної вартості, оскільки існує висока волатильність таких активів. Тому необхідно використовувати атрибутивну вартість для вираження певної вартості криптовалюти у грошовому вираженні. А виходячи з цілей утримання таких цифрових активів застосовувати певний підхід до визначення вартості. Залежно від операцій із криптовалютами пропонується використовувати наступні види вартості. Так, під час проведення операцій із оприбуткування та зарахування криптовалют на баланс фізичної особи чи підприємства використовувати первісну вартість. Якщо будь-яка особа вирішила зберегти свої заощадження у криптовалюті, то необхідно застосовувати до операцій зі збереження вартості атрибутивну.

Під час визначення об’єкта оподаткування, залежно від цілей збереження та накопичення криптовалюти, необхідно визнавати платіжним інструментом чи кредитним інструментом (фінансовою інвестицією). Якщо криптовалюти визнавати товаром, то під час операцій із використанням такого засобу обміну визнавати такі активи як товари та зараховувати на

баланс за справедливою вартістю. На етапі складання звітності необхідно проводити оцінку усіх цифрових активів за переоціненою вартістю. Отже, операції з переоцінки під час виникнення збільшення вартості об'єкта необхідно проводити дооцінку, яку в подальшому потрібно визнавати пасивним доходом. Так, базою оподаткування у таких операціях із криптовалютами буде виступати пасивний дохід, за основною ставкою пасивного доходу у 5 %. Під час складання звітності, якщо на балансі підприємства об'єкта обліку, яким є криптотовар (криптомонети) визнані товаром під час здійснення певних операцій, то оцінювати такий специфічний товар необхідно за найменшою вартістю [3].

Під час здійснення операцій із криптовалютами, криптотоварами, цифровими активами, які належать до вибуття таких об'єктів обліку необхідно оцінювати за вартістю погашення. Отже, виникає приріст ринкової вартості капіталу – це подорожчання вартості активів. Коли йдеться про оподаткування, його, зазвичай, визначають як чисті надходження від продажу активів або прибуток від продажу інвестиції чи майна. Тому оподатковувати такі операції із криптовалютами, що пов'язані з вибуттям активів та приростом капіталу необхідно за звичайною ставкою податку на прибуток 18 % та військовим збором 1,5 %. Під час здійснення операцій із криптовалютою та визнання таких операцій із криптотоварами як бартерні угоди, необхідно застосовувати основну ставку податку на прибуток у 18 % та 1,5 % військового збору.

З метою оподаткування податком на доходи фізичних осіб до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку включаються пасивні доходи, до яких належать доходи, отримані у вигляді дивідендів. З огляду на наведене вище, для певних операцій із криптовалютами, де використовується атрибутивна вартість, спосіб її визначення пропонується такий:

$$AV = EB * (1 - T) - S \quad (1)$$

де AV – атрибутивна вартість;

EB – дохід від реалізації цифрового активу на певну дату;

T – ставка податку;

S – собівартість отриманого цифрового активу в минулому.

Приклад розрахунку атрибутивної вартості за монетою Bitcoin Cash для складання звітності під час дооцінки наведено нижче. Визначимо передусім вихідні дані. Так, дохід від оприбуткування цифрового активу на певну дату становить 254 доларів чи 7112 грн (на 06.11.2020). Ставка податку становить 5 %. Собівартість отриманого цифрового активу у минулому – 220 доларів чи 6160 грн (на 05.10.2020).

$$AV = 7112 * (1 - 0,05) - 6160$$

Атрибутивна вартість становить 596,4 грн для відображення дооцінки у фінансовій звітності. Основні проблеми пов'язані з відображенням в обліку операцій із криптотоварами, криптоактивами, криптомонетами та цифровими активами – коли вони використовуються під час міни та виступають засобом обміну.

Список використаних джерел

1. Свіцельська В. В. Справедлива вартість у контексті МСФЗ 13 “Оцінка за справедливою вартістю”. *Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування*. – 2015. – №. 1 (71). – С. 48-55.
2. Tarasova, T., Usatenko, O., Makurin, A., Ivanenko, V. & Cherchata, A. (2020). Accounting and features of mathematical modelling of the system to forecast cryptocurrency exchange rate. *Accounting*, 6(3), DOI: 10.5267/j.ac.2020.1.003
3. Національний стандарт № 1 “Загальні засади оцінки майна і майнових прав” : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 р. № 1440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF> (дата звернення: 20.03.2021)

УДК 336.6

JEL Classification: M41

Мариніч І. О.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри аудиту,

Державний вищий навчальний заклад

"Київський національний економічний

університет імені Вадима Гетьмана", м. Київ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОГЛЯДУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Завдання з огляду фінансової звітності – це завдання за результатами якого аудитор висловлює обмежену впевненість відповідно до Міжнародної концептуальної основи завдань з надання впевненості. При проведенні огляду фінансової звітності аудитор керується тими ж професійними принципами і вимогами, включаючи етичні вимоги, процедури контролю якості та професійний скептицизм, як і під час аудиту фінансової звітності. При цьому аудитор не виконує всі аудиторські процедури, які вимагають застосовувати Міжнародні стандарти аудиту, не проводить тестування бухгалтерських записів через перевірку, спостереження або підтвердження, а обмежується, як правило, запитами відповідальним особам, застосуванням аналітичних процедур для розгляду всіх суттєвих статей фінансової звітності, та виявлення тих частинах фінансової звітності, де можуть бути суттєві викривлення.

Зазвичай, аудитор виконуючи завдання з надання впевненості стосовно фінансової звітності проводить аудиторську перевірку достовірності форм річної фінансової звітності та огляд проміжної фінансової звітності (за

Мариніч І. О. Актуальні питання огляду фінансової звітності. *Проблемні аспекти в економіці, фінансах та управлінні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 16 квітня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 17 – 19.

квартал, півріччя і дев'ять місяців). Також огляд фінансової звітності може проводитись для суб'єктів господарювання, які не підлягають обов'язковому аудиту, або які замовляють огляд фінансової звітності для підтримання домовленостей щодо фінансування.

Огляд фінансової звітності проводиться відповідно до Міжнародних стандартів завдань з огляду (МСЗО) 2400 “Завдання з огляду історичної фінансової звітності” та 2410 “Огляд проміжної фінансової інформації, що виконується незалежним аудитором суб'єкта господарювання” Застосування МСЗО 2400 є правомірним та доцільним при виконанні завдань з огляду річної або проміжної фінансової звітності, якщо суб'єкт аудиторської діяльності, що виконує таке завдання, не є аудитором річної фінансової звітності суб'єкта господарювання, щодо фінансової звітності якого виконується огляд. МСЗО 2410 застосовується при виконанні завдань з огляду проміжної фінансової звітності за умови, що суб'єкт аудиторської діяльності, що виконує таке завдання, є одночасно аудитором річної фінансової звітності такого суб'єкта господарювання [1].

Відповідно, застосування МСЗО 2400, чи МСЗО 2410 впливає на планування виконання завдання з огляду фінансової звітності. Міжнародні стандарти завдань з огляду не висувають додаткових вимог до планування завдання. Якщо завдання з огляду виконується одночасно з аудитом річної фінансової звітності, план проведення огляду фінансової звітності повинен бути узгоджений з планом аудиторської перевірки і може бути його складовою. Для планування огляду проміжної фінансової інформації аудитор, який ще не виконував аудит річної фінансової звітності відповідно до МСА, має отримати розуміння суб'єкта господарювання і його середовища, в тому числі його системи внутрішнього контролю, що стосується складання проміжної фінансової інформації. Огляд проміжної фінансової інформації зазвичай не потребує підтвердження запитів щодо судових справ чи позовів [3, с. 177].

Виконуючи завдання з огляду фінансової звітності аудитор застосовує те саме визначення суттєвості, що й при проведенні аудиту та призначає цю суттєвість під час розробки процедур і оцінки ризиків. Хоча при проведенні огляду існує більший ризик невиявлення викривлень, ніж при проведенні аудиторської перевірки, судження аудитора щодо того, що є суттєвим стосовно фінансової звітності, не змінюється незалежно від рівня впевненості, отриманого ним, як основи для надання висновку

Крім того, слід зазначити, що сучасний напрям розвитку країни прискорює процес впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в системи бухгалтерського обліку, фінансової звітності та професійного аудиту. До того, що в Україні досі триває процес впровадження МСФЗ, додаються специфічні галузеві проблеми, такі як відмінності стандартів роботи українських та міжнародних компаній, відсутність системи страхування аудиторських ризиків, недостатній рівень підготовки українських бухгалтерів та аудиторів (особливо щодо застосування міжнародних стандартів) [3, с. 1278].

Все це створює певні проблеми при виконанні завдань з огляду фінансової звітності. Не зважаючи на це, потреба суспільства в послугах з виконання завдань з огляду фінансової звітності постійно зростає, тому що замовники бажають не тільки отримати впевненість, що фінансова звітність не містить суттєвих викривлень, а також опис обставин, які викривляють уявлення про стан компанії, виявлених під час проведення огляду та оцінку управлінських рішень з точки зору їх ефективності та оптимальності.

Список використаних джерел

1. Лист АПУ від 28.12.2018 № 01-01-21/127 щодо практичних аспектів виконання завдання щодо огляду проміжної фінансової звітності. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FN049788>.
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2016 – 2017 років Ч. 2. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit>.
3. Кашперська А. І. Сучасний стан та перспективи розвитку аудиторської діяльності в Україні. Мукачівський державний університет. *Електронне наукове фахове видання "Економіка і суспільство"*. 2018. Вип. 19. С. 1272-1281.

УДК 657.1

JEL Classification: M41

Разборська О. О.,

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса, м. Вінниця

Руда Х. І.,

здобувач вищої освіти,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса, м. Вінниця

ІНФОРМАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність. У сучасному світі процес управління суб'єктами господарювання з кожним роком все ускладнюється. Це обумовлено розвитком ринкових відносин, зростанням конкуренції і значним збільшенням величезного

Разборська О. О., Руда Х. І. Інформація бухгалтерського обліку для прийняття управлінських рішень в умовах забезпечення безперервної діяльності підприємства. *Проблемні аспекти в економіці, фінансах та управлінні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 16 квітня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 19 – 23.

потоків інформації, яку необхідно якісно обробити для прийняття ефективних управлінських рішень. Для того, щоб розробити дійову стратегію для управління підприємством, необхідно мати у своєму розпорядженні доречну і своєчасну інформацію. Бухгалтерський облік є базою інформації для управлінського обліку, що об'єктивно підвищує значення цих даних при прийнятті управлінських рішень для забезпечення безперервності діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність системи управління та вирішення проблем підвищення ефективності його упровадження за допомогою бухгалтерської інформації обговорюється в роботах закордонних та вітчизняних авторів, серед яких: І. Білоусова, Ф. Бутинець, С. Голов, Т. Камінська, Г. Кірейцев, В. Ластовецький, І. Лепетан, Н. Микитюк, Т. Плахтій, Д. Хан, Ч. Хорнгрен, Н. Чумаченко, В. Шило, О. Юрченко та ін.

Мета дослідження. Визначення теоретичних і практичних аспектів бухгалтерського обліку та звітності, їх впливу на управлінські рішення підприємств та розкриття напрямів регулювання ефективного управління підприємством.

Основна частина. Дані бухгалтерського обліку описують безперервно мінливі ситуації, в яких знаходиться підприємство. Такий опис можна назвати неупередженим, бо це робиться завжди в інтересах тих чи інших учасників ситуацій. Кожен з учасників намагається прийняти управлінське рішення, яке призведе до бажано кращої ситуації. Однак кожна така ситуація представляє складне переплетіння юридичних і економічних відносин. Відповідно, бухгалтерський облік має виконувати одночасно правові та економічні функції (рис. 1), а на підставі його даних рішення повинні забезпечувати реалізацію обох названих функцій. За цих умов, приймаючи управлінські рішення, менеджер зобов'язаний більше думати про їх наслідки, а не про обставини, що призвели до ситуації в даний момент.

Управлінським рішенням є економічний процес, який включає в себе прийняття вибору керівника в рамках управління підприємством. Дане рішення може прийматися в умовах визначеності, невизначеності і ризику, що безумовно вплинуло на ефективність результату, і доводить необхідність володіти бухгалтерською інформацією.

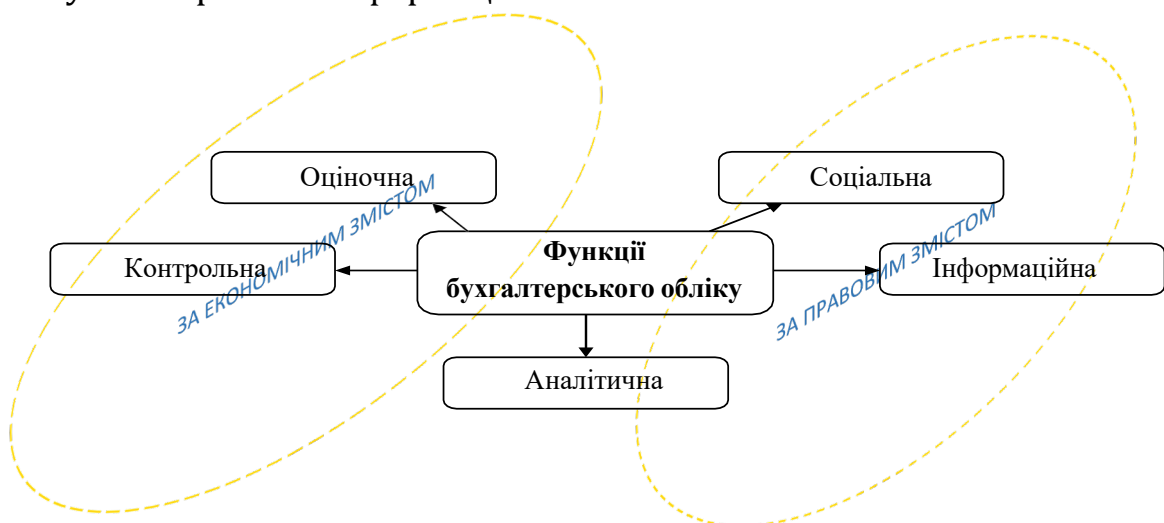

Рис. 1. Функції бухгалтерського обліку у економіко-правовому полі
Джерело: [2].

Таким чином, роль управлінського рішення полягає, по-перше, в зміні стану системи в напрямку досягнення мети, по-друге, може зводитися до зміни самої мети, якщо вона була своєчасно некоректно поставлена і всі дії (альтернативи) не призводять до її досягнення [1].

Процес прийняття управлінського рішення включає в себе кілька етапів і операцій: збір та аналіз потрібної інформації; характеристика розглянутої проблеми або питання; формування мети і критерії їх управління; побудова моделі проблемної ситуації та її обґрунтування; створення альтернативного варіанту рішення; прийняття рішення; обґрунтування прийнятого рішення; узгодження рішення з належними відділами та структурами; формування остаточного рішення та його затвердження; виконання рішення; контроль за виконанням рішення; вивчення результатів прийнятого рішення [4, с. 12]. Однак, формування ефективного остаточного рішення за результатами його узгодження з належними відділами та структурами можливе за умови якісної організації управлінського обліку.

Управлінський облік – це система збору, реєстрації, узагальнення і надання об'єктивної інформації щодо діяльності суб'єктів господарювання, необхідної для прийняття рішень управлінським ланкою підприємства (керівників). Завдяки організації та впровадження системи управлінського обліку з'являється можливість аналізу фінансово-економічного стану підприємства, розподілу ресурсів, оптимізації витрат, поліпшення показників фінансового результату. Предметом управлінського обліку є економічна діяльність підприємства в цілому і окремо за його структурними підрозділами. А об'єктом управлінського обліку – витрати як в цілому по підприємству, так і за структурними підрозділами (зокрема, бюджетування, центри фінансової відповідальності, внутрішнього ціноутворення), тобто зовнішнє і внутрішнє середовище діяльності підприємства [5].

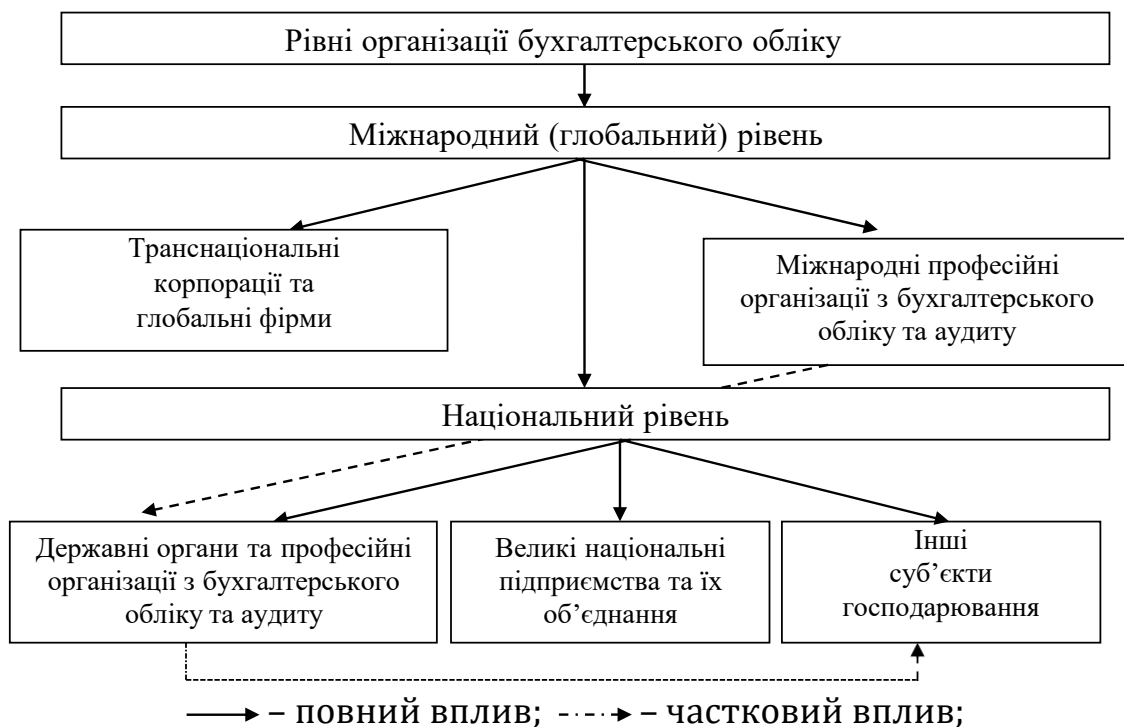

Рис. 2. Рівні організації бухгалтерського обліку

Джерело: [3].

Існує кілька функцій управлінського обліку, що використовуються в системі менеджменту. По-перше, однією з основних функцій, є планування. На основі отриманої інформації з бухгалтерського обліку, керівництво розробляє плани функціонування підприємства на майбутні періоди та оперативні плани для вирішення поточних проблем. Плани призначені як для відділів, так і для підрозділів. Функція внутрішнього управління відповідає за графік і своєчасність виконання поставлених завдань. Відбувається регулярний обмін інформацією між різними відділами, що дозволяє оперативно вирішувати виниклі проблеми і контролювати виконання поставлених цілей. Поєднання функції обліку і контролю забезпечують отримання зворотного зв'язку в структурі управління підприємством. Ця функція забезпечує ефективне відображення результатів планування, виконання бюджетів (рис. 2) [6].

Управлінський облік на відміну від бухгалтерського (фінансового) обліку, містить не тільки внутрішню інформацію про діяльність підприємства, а й дані із зовнішніх джерел. Це відіграє одну з ключових ролей при прийнятті ефективного управлінського рішення. В управлінському обліку міститься інформація про ефективність роботи кожного співробітника, що дозволяє встановлювати оплату згідно результату роботи кожного співробітника. Функція самооцінки та оцінки є заключним процесом прийнятих управлінських рішень. Управлінський облік містить в собі інформацію про ефективність впровадження прийнятого рішення, і на підставі цієї інформації здійснюється коригування майбутнього планування. Координація та обмін інформацією забезпечує узгодження дій всіх відділів і підрозділів. Завдяки даному обміну інформацією та звітністю між відділами оперативно досягаються поставлені цілі. Базою для прийняття управлінських рішень виступає аналіз облікової інформації, а даний аналіз здійснюється в рамках управлінського обліку. Позитивний результат управлінського рішення залежить від якості та своєчасності інформації, наявності якої забезпечує управлінський облік [6].

Висновок. Процес прийняття управлінських рішень – це в першу чергу творчий процес. Дуже часто він вимагає використовувати не заздалегідь заготовлені шаблони, а розширити сприйняття ситуації, знайшовши такі виходи і лазівки, які до цього здавалися недоступними і неіснуючими. Все це робить необхідним існування цілої школи, що займається дослідженнями в даній області. Стратегії прийняття управлінських рішень можуть бути найрізноманітнішими, включати в себе як одного-двох експертів, так і цілі групи з наявністю зовнішніх фахівців.

В умовах забезпечення безперервності діяльності підприємств якості бухгалтерського обліку впливає на здатність мінімізувати збитки. Тому при прийнятті управлінських рішень саме бухгалтерський облік, як функція управління, відіграє потужну інформаційну роль. Інформація, яку надає облік, необхідна персоналу для планування і створення стратегічного курсу діяльності підприємства. Ефективні управлінські рішення є гарантом стабільного розвитку підприємства та конкурентоспроможності на ринку.

Список використаних джерел

1. Голов С. Ф. Управлінський облік: підручник. Київ : “Центр учбової літератури”, 2018. 534 с.
2. Кіндрацька Л. М. Менеджмент та підприємництво в Україні. Управлінський облік. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2017. № 797. С. 83.
3. Кужельний М. В., Левицька С. О. Організація обліку: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 352 с.
4. Роль бухгалтерського обліку в управлінні і контролі. URL: https://vuzlit.ru/675851/rol_buhgalterskogo_obliku_upravlinni_kontroli (дата звернення: 06.03.2021).
5. Функції, предмет і метод бухгалтерського обліку. URL: https://pidruchniki.com/1736081453210/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/funktsii_predmet_metod_buhgalterskogo_obliku (дата звернення: 04.03.2021).
6. Цілі, завдання, функції і основні риси управління підприємством. URL: https://studopedia.com.ua/1_34223_tsili-zavdannya-funktsii-i-osnovni-risi-upravlinnya-pidpriemstvom.html (дата звернення: 06.03.2021).

УДК 657.371.1

JEL Classification: M41

Созонов Д. О.,

здобувач вищої освіти,
спеціальність 071 “Облік і оподаткування”,
Сумський будівельний коледж, м. Суми

Науковий керівник:

Созонова Н. О.,

викладач облікових дисциплін,
Сумський будівельний коледж, м. Суми

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ: ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ

Важливими вимогами, які ставляться до бухгалтерського обліку є точність, об'єктивність і достовірність його показників, повна відповідність їх дійсності.

Інвентаризація – це один із прийомів бухгалтерського обліку, який полягає у виявленні фактичної наявності господарських засобів і джерел їх утворення, співставленні фактичних даних з обліковими показниками [1].

Відповідно до статті 10 Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якої перевіряються

і документально підтверджуються їх наявність, стан і оцінка. Об’єкти і періодичність проведення інвентаризації визначаються власником (керівником) підприємства, крім випадків, коли її проведення є обов’язковим згідно з законодавством [2].

Відповідно до пункту 7 Положення про інвентаризацію активів та зобов’язань № 879 проведення інвентаризації є обов’язковим:

- перед складанням річної фінансової звітності в обсязі, з урахуванням особливостей проведення інвентаризації і в строки;

- у разі передачі майна державного підприємства або бюджетної установи в оренду, приватизації майна державного підприємства, перетворення державного підприємства, передачі державного підприємства (його структурних підрозділів) або бюджетної установи до сфери управління іншого органу управління (на дату передачі), крім передачі в межах одного органу управління, в інших випадках, визначених законодавством;

- у разі зміни матеріально відповідальних осіб, а також у разі зміни керівника колективу (бригадира), вибуття з колективу (бригади) більше половини його членів або на вимогу хоча б одного члена колективу (бригади) при колективній (бригадній) матеріальній відповідальності (на день приймання-передачі справ) в обсязі активів, які знаходяться на відповідальному зберіганні;

- у разі встановлення фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей (на день встановлення таких фактів) в обсязі, визначеному керівником підприємства;

- за судовим рішенням або на підставі належним чином оформленого документа органу, який відповідно до закону має право вимагати проведення такої інвентаризації. У цих випадках інвентаризація має розпочатися у термін та в обсязі, зазначених у належним чином оформленому документі цих органів, але не раніше дня отримання підприємством відповідного документа;

- у разі техногенних аварій, пожежі чи стихійного лиха (на день після закінчення явищ) в обсязі, визначеному керівником підприємства;

- у разі припинення підприємства в обсязі, визначеному пунктом 6 цього розділу;

- у разі переходу на складання фінансової звітності за міжнародними стандартами (на дату такого переходу);

- в інших випадках, передбачених законодавством [3].

Строки початку та завершення річної інвентаризації на підприємстві встановлює керівник у наказі про проведення інвентаризації.

Річна інвентаризація проводиться перед складанням річної фінансової звітності до дати балансу, тобто до 31 грудня звітного року. При цьому 31 грудня – це гранична дата, на яку процедура інвентаризації має вже бути завершена.

Для проведення інвентаризації на підприємстві створюється інвентаризаційна комісія з представників апарату управління підприємства, бухгалтерської служби та досвідчених працівників підприємства, які знають об’єкт інвентаризації та первинний облік. Інвентаризаційну комісію очолює керівник підприємства (його заступник) або керівник структурного підрозділу підприємства, уповноважений керівником підприємства.

Відповідальність за організацію інвентаризації несе керівник підприємства, який повинен створити необхідні умови для її проведення у стислі строки, визначити об'єкти, кількість і терміни проведення інвентаризації.

Обмежень щодо проведення інвентаризації суб'єктами господарювання в період дії на території України карантину законодавством не передбачено. Тому, навіть незважаючи на карантин, інвентаризація повинна відбутися. Під час її проведення слід дотримуватися рекомендацій, прописаних у постановах Кабінету Міністрів України.

Список використаних джерел

1. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
3. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>.

УДК 330.142.21

JEL Classification: M41

Сук П. Л.,

д-р. екон. наук, професор,

професор кафедри обліку і оподаткування,

Відокремлений підрозділ Національного університету
біоресурсів і природокористування України “Ніжинський
агротехнічний інститут”, м. Ніжин

РОЗРАХУНОК АМОРТИЗАЦІЇ МАЛОЦІННИХ І ШВИДКОЗНОШУВАНИХ ПРЕДМЕТІВ КОМПОЗИТНИМ СПОСОБОМ

Активи, якими володіють підприємства, бувають оборотними і необоротними.

Необоротні активи – активи, призначені для реалізації чи споживання протягом більш як одного операційного циклу чи протягом більше дванадцяти місяців з дати балансу. На противагу необоротним, оборотні активи – всі активи, що не є необоротними [1].

Одним із видів оборотних активів є малоцінні та швидкозношувані предмети (далі – МШП). Оборотні активи повністю відносяться у витрати

протягом одного циклу їх використання або протягом часу, що не перевищує дванадцяти місяців з дати балансу.

МШП є активами, що мають низьку ціну і досить швидко переносять свою вартість на новостворюваний продукт, тобто протягом одного операційного циклу чи протягом не більше дванадцяти місяців з дати балансу.

П(С)БО 9 “Запаси” передбачає, що вартість МШП, що передані в експлуатацію, виключається зі складу активів (списується з балансу) з подальшою організацією оперативного кількісного обліку таких предметів за місцями експлуатації і відповідними особами протягом строку їх фактичного використання [2, п. 23].

До необоротних активів відносять основні засоби. Згідно П(С)БО 7 “Основні засоби” основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік). Підприємства можуть установлювати вартісні ознаки предметів, що не входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів [3].

Податковим кодексом України [4] передбачено вартісну межу у сумі 20000 грн за одиницю для малоцінних та швидкозношуваних предметів (далі – МШП), на яку доцільно орієнтуватися і в бухгалтерському обліку. Отже, до МШП фактично відносяться основні засоби, які мають вартість менше 20000 грн за одиницю. Хоча МШП за своїми ознаками схожі з основними засобами, проте з метою спрощення бухгалтерського обліку МШП відносяться до оборотних активів.

В Україні відповідно до Податкового кодексу [4] і П(С)БО 7 “Основні засоби” [3] підприємство може застосовувати один із п’яти методів нарахування амортизації необоротних активів: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискорене зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий. У світовій практиці також відомі й інші методи нарахування амортизації необоротних активів.

Отже, МШП за економічним змістом відповідають поняттю “основні засоби”, проте мають вартість, нижче встановленого вартісного критерію. Тому для більш точного перенесення вартості МШП у витрати і підрахунку собівартості продукції (робіт, послуг) можливо розраховувати амортизацію по МШП, як і по основних засобах. Це можливо робити, зокрема в управлінському обліку.

МШП, хоча і є оборотними активами згідно законодавства, суттєво відрізняються від інших запасів. Так, сировина, паливо, фарба можуть бути використані тільки один раз у виробничому процесі, а МШП, такі як, наприклад, викрутки, гаєчні ключі, бочки і ін. можна використовувати в багатьох виробничих циклах. Тому МШП за своєю суттю і способом використання подібні до необоротних активів, хоча і мають низьку вартість.

Таким чином, обліковувати МШП для нарахування амортизації можна по об’єктах, груповим або композитним (сукупним) способом [5; 6; 7; 8].

Найбільш поширеним способом в Україні і за кордоном є нарахування амортизації по об'єктах.

Якщо об'єкти подібні за функціональним призначенням і мають приблизно однаковий строк використання, то використовують груповий спосіб (табл. 1). Його застосовують за кордоном при прямолінійному методі нарахування амортизації.

Таблиця 1

Розрахунок амортизації МШП за груповим способом

Види МШП	Первісна вартість, грн	Ліквідаційна вартість, грн	Сума, що амортизується, грн	Строк використання, років	Річна сума амортизації, грн
Респіратори	27000	1000	26000	4	6500
Мобільні телефони	45000	2000	43000	5	8600
Калькулятори	32000	1000	31000	5	6200
Разом	104000	4000	100000	x	21300

З табл. 1 видно, що можливе нарахування амортизації по різних групах МШП, що мають різні строки використання.

Можна нараховувати амортизацію МШП за композитним способом. Суть його полягає в тому, що неподібні об'єкти МШП, які мають різне функціональне призначення, строк використання і ціну, можна об'єднати і амортизувати як один об'єкт.

При композитному способі визначають загальну суму амортизації МШП і середній строк їх корисного використання. Розподіл загальної вартості активів проводиться протягом середнього строку їх корисного використання.

За прямолінійним методом спочатку розраховують річну суму амортизації по кожному активу. Потім підраховують загальну суму амортизації активів за рік.

Щоб визначити середній строк використання активів, потрібно загальну їх суму поділити на річну суму амортизації: $100000 \text{ грн} : 21300 \text{ грн} = 4,7$ роки. В Україні композитний спосіб нарахування амортизації не використовують. Його можна застосовувати в управлінському обліку.

Композитний спосіб дозволено використовувати міжнародними стандартами бухгалтерського обліку і загальноприйнятими принципами бухгалтерського обліку [6; 9].

Використання групового і композитного способів нарахування амортизації знижує витрати з розрахунку амортизації та спрощує її облік.

Амортизацію МШП за композитним способом можна розраховувати за чотирма варіантами: 1) за звичайними нормами розрахунку; 2) відповідно вартості МШП; 3) відповідно строку використання МШП; 4) відповідно групи МШП.

За першим варіантом МШП об'єднують в одну групу, визначають загальну суму амортизації МШП і підраховують середній строк їх корисного використання, протягом якого проводиться розподіл загальної вартості активів.

За другим і третім варіантами МШП поділяють на декілька груп, наприклад на 3 групи: А, Б і В. Кількість груп підприємство визначає самостійно. За другим варіантом групи формують на основі вартості МШП. Наприклад, в групу А відносять МШП, поки загальна вартість об'єктів першої групи не складе 60 % вартості всіх МШП. Група Б складає 30 %, а група В – 10 % вартості усіх МШП.

За третім варіантом групи формують відповідно строку використання МШП. Наприклад, в групу А відносять МШП від 7 і більше років використання, в групу Б – від 3 до 7 років, в групу В – від 0 до 3 років.

За четвертим варіантом МШП відносять у групи, по яких розраховують амортизацію композитним способом. На відміну від першого варіанту, де всі МШП обліковуються в одній групі, тут формують декілька груп, а кількість груп і їх види встановлює підприємство.

Композитна амортизація не передбачена нормативними документами для фінансового і податкового обліку, проте може використовуватись в управлінському обліку.

Амортизація МШП в кожній групі розраховується пооб'єктно. По кожному об'єкту пропонується визначати амортизацію по цих групах за композитним способом.

Слід зазначити, що композитний спосіб відрізняється від групового способу амортизації МШП. Адже при груповому способі амортизуються подібні МШП, що мають приблизно однаковий строк використання і однакове функціональне призначення. При композитному способі амортизуються неподібні об'єкти, що мають різну вартість, термін використання і функціональне призначення. При груповому способі додається вартість усіх МШП і вони амортизуються однаковий строк.

У зв'язку з тим, що МШП подібні до необоротних активів, то в бухгалтерському обліку можливо нараховувати по них амортизацію. Це можна робити для більш точного підрахунку собівартості продукції. Амортизацію МШП можна розраховувати за такими варіантами композитного способу: 1) за звичайними нормами розрахунку; 2) відповідно вартості МШП; 3) відповідно строку використання МШП; 4) відповідно групи МШП.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”: затв. наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси”: затв. наказом Міністерства фінансів України 20.10.1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”: затв. наказом Міністерства фінансів України 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

5. Depreciation // Wikipedia. URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Depreciation#Methods_of_depreciation.

6. Composite (Group) Depreciation Meaning, Purpose How to Depreciate Asset Groups / Marty Schmidt. URL: <https://www.business-case-analysis.com/composite-depreciation.html>.

7. Group and Composite Depreciation Method. URL: <https://www.tutorhelpdesk.com/homeworkhelp/Accounting-/Group-Composite-Depreciation-Method-Assignment-Help.html>.

8. Group depreciation definition. URL: <https://www.accountingtools.com/articles/what-is-group-depreciation.html>.

9. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби IASB: Міжнародний документ від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014.

СЕКЦІЯ 3. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

УДК 336.132.11

JEL Classification: R51

Вінницька О. А.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки,

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини, м. Умань

Корнієнко Т. О.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки,

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини, м. Умань

Чвертко Л. А.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки,

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини, м. Умань

СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Децентралізація, першочергово, впливає на фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування адже саме на них покладається велика відповідальність щодо створення умов для розвитку господарської, соціальної та культурної діяльності, підвищення життєвого рівня територіальних громад, що можливе за наявності міцної фінансової бази місцевих органів влади та при ефективному управлінні нею. Однією з найважливіших проблем, в умовах децентралізації, постає низька фінансова спроможність не тільки сільських, але й міських громад. Місцеві бюджети, у тому числі бюджети об'єднаних територіальних громад є вагомим чинником економічного зростання, основними проблемами функціонування є формування достатньої фінансової бази за рахунок як власних надходжень, так і міжбюджетних трансфертів [1].

Сильні та заможні територіальні громади повинні бути демонстрацією успіху реформи децентралізації в Україні. Саме ці громади за рахунок власних ресурсів можуть забезпечити соціально-економічний розвиток територій та надати якісні послуги своїм мешканцям. Громади з високим рівнем

доходів бюджету можуть реалізовувати соціальні та інфраструктурні проекти, створювати умови для розвитку підприємництва та залучати інвестиції, а також фінансувати різні програми місцевого розвитку [2].

У 2015 році Україна встановила законодавчу базу для стимулювання територіальних громад до об'єднання та переходу до прямих міжбюджетних відносин. Громади поступово об'єднувались, і в 2020 році 872 ОТГ мали такі відносини з державою.

Доходи до місцевих бюджетів щороку зростають, але карантинні заходи вплинули на їх динаміку. Згідно з дослідженням, номінальне зростання надходжень до місцевих бюджетів у 2020 р. склало 14,9 млрд грн, що на 5,4 % більше порівняно з 2019 р. Це свідчить про уповільнення динаміки зростання місцевих бюджетів, що поступово зростало в рамках децентралізаційної реформи (зокрема, приріст доходів у 2019 р. порівняно з 2018 р. становив 17,5 % (плюс 41,1 млрд грн). Експерти зазначають, що на динаміку надходжень до місцевих бюджетів у 2020 р. суттєво вплинули карантинні заходи, запроваджені у зв'язку з пандемією коронавірусу. Як відомо, карантин у 2020 році значно зменшив ділову активність у всьому світі [2]. Пандемія вплинула на фінансовий стан громад, оскільки динаміка доходів зменшилась, а також необхідно було спрямувати додаткові витрати на протиепідемічні заходи на боротьбу з коронавірусом. Тобто бюджети громад мали майже подвійні втрати – втрачені доходи та додаткові витрати.

Для українського бізнесу ця подія ускладнила і без того важку економічну ситуацію з березня 2020 року. В результаті жорстких обмежень, які тривали більше трьох місяців, багато підприємців опинились на межі виживання. Держава була змушена зменшити податковий тягар. Це безпосередньо вплинуло на бюджети громад. Згідно з дослідженням, у 2020 році в середньому по Україні дохід на душу населення в місцевих бюджетах становив 7,3 тис. грн. Однак в межах України диференціація доходів була досить суттєвою – у Києві це майже 15000 грн на душу населення, у Чернівецькій, Луганській та Закарпатській областях – в межах 4000 грн [2].

За даними дослідження встановлено, що у 872 ОТГ були значні відмінності у показниках фінансової спроможності. Різниця між найвищим та найнижчим доходами на одного жителя в різних громадах з населенням до 10000 досягає 40 разів, тоді як у громадах-містах обласного значення вони відрізняються лише в 3,9 рази.

Показник видатків на душу населення у 872 ОТГ становить майже 7000 гривень. Водночас у 62,8 % українських громад витрати на душу населення вищі за середні. Найвища диференціація спостерігається у громадах із населенням до 5000 осіб, де максимальний показник у 13,2 рази перевищує мінімальний. У громадах з населенням 5-10 тис. – у 8,5 разів. Найменший розрив серед об'єднаних комун-міст обласного значення становить 3,2 рази. Таким чином, в умовах обмеженості фінансових ресурсів головним завданням залишається впорядкування регуляторних заходів. Застосування систематизованих механізмів впливу на стан фінансової стійкості ОТГ є

гарантією сталого розвитку економічно спроможних регіонів та запорукою підвищення рівня якості життя в межах територіальних одиниць [3].

Такі дані свідчать про необхідність певної корекції державної регіональної та бюджетної політики щодо диверсифікації надходжень до громад з різним фінансовим становищем, а також вдосконалення системи фінансового вирівнювання місцевих бюджетів. Це зменшить розрив між найбільшими та найменшими показниками доходів та витрат на душу населення в українських громадах. Це важливо для забезпечення рівних можливостей для соціально-економічного розвитку громад.

Список використаних джерел

1. Винницькая О. А., Четвертко Л. А., Корниенко Т. О. Стратегические направления совершенствования процесса формирования доходов местных бюджетов. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 4 (2). С. 45-48.
2. Бюджети громад: як домогтися ефективності. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3210139-budzeti-gromad-ak-dobitisa-efektivnosti.html???history=0&pfid=1&sample=24&ref=2>.
3. Чуприна Л. М., Мороз Е. Г. Проблеми і перспективи зміцнення фінансової стійкості об'єднаних територіальних громад. *Економіка та держава*. 2020. № 10. С. 50-55.

УДК 336.77

JEL Classification: Q14

Гвоздєй Н. І.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини, м. Умань

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Продовольча безпека країни та забезпечення населення продуктами харчування залежить від сільськогосподарського виробництва. Продукція сільського господарства є ресурсозабезпечуючою для багатьох галузей економіки. Однак особливості сільськогосподарського виробництва такі як сезонність, нерівномірність руху оборотних фондів тощо спричиняють нестачу оборотних коштів підприємств АПК. Тому такі підприємства дуже часто потребують значних кредитних ресурсів.

Гвоздєй Н. І. Особливості кредитних операцій у сфері сільськогосподарського виробництва. *Проблемні аспекти в економіці, фінансах та управлінні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 16 квітня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 32 – 35.

Перешкоджають розвитку кредитних відносин сільськогосподарських підприємств високі процентні ставки за користування кредитом, недосконалість законодавства, що дозволяло б використовувати землю в якості застави, недостатня державна підтримка сільськогосподарських виробників. З огляду на це, все більшої актуальності набуває з'ясування особливостей кредитних відносин у сфері АПК та їх вдосконалення [1, 2].

У сучасній науковій літературі кредитні відносини, в тому числі і у сфері АПК, розглядаються як складова частина більш широкої групи фінансово-кредитних відносин. До останніх належать відносини, які виникають у процесі організації та виконання фінансових зобов'язань сільськогосподарських підприємств.

Кредитні операції в сфері аграрного виробництва мають низку ознак, притаманних як кредитним відносинам взагалі, так і зумовлених специфікою сільськогосподарського виробництва.

Кредитні операції у сфері АПК мають низку особливостей, зумовлених специфікою сільськогосподарського виробництва. Розвиток аграрного сектора економіки підпорядковується єдиним для усього народного господарства економічним законам, але має певні особливості. По-перше, у цій галузі основним і незамінним засобом виробництва є земля, якість і родючість якої впливає не лише на організацію виробництва, а й на його результати. По-друге, сільськогосподарське виробництво має сезонний характер, а його ефективність значною мірою залежить від природно-кліматичних умов конкретної місцевості.

Процес виробництва сільськогосподарської продукції складається з робочого періоду, протягом якого здійснюється основний обсяг робіт і часу виробництва протягом якого предмети праці перебувають під впливом сил природи. Робочий період коротший від часу виробництва, а невідповідність між ними і призводить до сезонності у використанні засобів виробництва. Нерівномірно розподіляються і потреби у грошових коштах: в робочий період їх потрібно значно більше, ніж під час усього процесу виробництва. Це стосується і кредитних ресурсів, особливо в галузі рослинництва. У тваринництві робочий період і час виробництва фактично співпадають, тому забезпечення цієї галузі обіговими коштами (зокрема і грошовими) здійснюється більш рівномірно.

Сезонність аграрного виробництва зумовлює те, що кредитори (передусім банки) повинні за короткі проміжки часу (посівна і жнива) акумулювати значні обсяги кредитних ресурсів. У той же час основний інтерес банку полягає в тому, щоб зробити рух позикового капіталу максимально рівномірним, що ускладнює процес кредитування АПК.

Інша суттєва особливість сільськогосподарського виробництва полягає у тривалому періоді відтворення. Якщо в інших галузях економіки за рік капітал встигає обернутися декілька разів, то у сільському господарстві – не більше одного разу [2, с. 50]. У зв'язку з цим підприємства АПК навіть для поповнення обігових коштів потребують залучення кредитів на строк не

менше 6 – 12 місяців. Сучасний же стан ринку банківських послуг не дозволяє надавати значну кількість середньо- та довгострокових кредитів.

Ще однією особливістю аграрного виробництва, яка зумовлює специфіку його кредитування, є значно нижчий рівень рентабельності сільського господарства порівняно з іншими галузями економіки. Тому підприємства АПК здатні залучати і повертати кредити лише за умови, що процент за ними буде нижчим, ніж за кредитами, що спрямовуються в інші галузі економіки.

Професор Б. А. Дадашев вважає, що АПК зможе раціонально використовувати кредити за умови, що процентна ставка за ними буде зниженою [2], А. М. Ісаян зауважує що для сільськогосподарських виробників повинні бути об'єктивні фінансові ставки [3, с. 264]. Нині, за умови підвищення облікової ставки НБУ до 30 % комерційним банкам просто неможливо надавати кредити сільськогосподарським підприємствам під невисокі проценти. Оскільки не можна зобов'язати комерційний банк зі збитком для себе кредитувати певну галузь економіки, то функцію забезпечення доступу підприємств АПК до пільгових кредитів повинна взяти на себе держава.

Характерною особливістю кредитних відносин у сфері аграрного виробництва є також формування специфічної системи кооперативного кредитування. В багатьох розвинутих країнах системи сільськогосподарського кредиту ґрунтуються на засадах саме кооперативного кредитування.

Так, кооперативний кредитний сектор Німеччини, діяльність якого спрямована переважно на задоволення потреб сільськогосподарських товаровиробників, складає трирівневу систему. Перший рівень складають так звані райфайзенбанки, тобто кредитні товариства, які з одного боку виконують функцію кас взаємодопомоги, а з іншого – є пайовиками регіональних кооперативних банків (банків другого рівня). Останні ж є пайовиками Німецького кооперативного банку, який складає верхній рівень кооперативного банківського сектора. Подібна схема запроваджена і у Нідерландах, але там кооперативні засади кредитування сільського господарства виражені ще яскравіше [4, с. 231 – 233]. Система аграрного кредиту у Франції також побудована на кооперативних засадах. Найбільша організація з кредитування сільського господарства – Credit Agricole Mutuel – це ні що інше, як сукупність кас взаємодопомоги [5, с. 57].

Отже, сезонний характер сільського господарства та його невідривність від землі як засобу виробництва, природного ресурсу та національного багатства зумовлюють необхідність того, щоб загальні норми законодавства, які регулюють кредитні відносини, обов'язково були доповнені спеціальними нормами, спрямованими на регулювання кредитних відносин в АПК. Доцільно це зробити шляхом видання спеціального законодавчого акту, спрямованого на регулювання цих відносин.

Список використаних джерел

1. Дем'яненко М. Я. Фінансово-кредитний механізм в умовах формування ринкових відносин. *Економіка АПК*. 2016. № 8. С. 35-41.

2. Дадашев Б. Фінансово-кредитна політика аграрного сектору економіки України. *Банківська справа*. 2017. № 2. С. 53-59.

3. Ісаян А. М. Теоретичні аспекти банківського кредитування підприємств АПК. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2015. № 1 (14). С. 260-268.

4. Лишанский М. Л. Финансы в сельском хозяйстве: учеб. пособие для вузов. *Финансы*. Юнити, 2017. 430 с.

5. Гавальда К. Банковское право (Учреждения – Счета Операции – Услуги). *АО “Финстатинформ”*. 2016. 480 с.

УДК 658.14.012.2

JEL Classification: G39

Дубик В. Я.,

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансового менеджменту,
Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів

Іщенко В. А.,

здобувач другого
(магістерського) рівня вищої освіти,
Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВОГО ЕЛЕМЕНТУ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

За сучасних умов господарювання, які диктує ринкова економіка, більшість підприємств функціонує за умов обмеженості ресурсів та джерел фінансування своєї діяльності, а також відчуття постійного тиску з боку конкурентів. Відповідно, одним з основних завдань підприємства є досягнення фінансової стабільності та вживання заходів задля її зміцнення. Фінансова стабільність підприємства, в свою чергу, ґрунтується на ефективному фінансовому плануванні, адже саме від нього залежить результативне управління фінансовими потоками підприємства. Саме фінансове планування є тим дієвим інструментом, який дозволяє мінімізувати ризики, уникнути різного роду втрат та гарантувати стабільність на ринку.

Дубик В. Я., Іщенко В. А. Теоретичні засади функціонування фінансового планування як важливого елементу організації діяльності підприємства. *Проблемні аспекти в економіці, фінансах та управлінні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 16 квітня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 35 – 37.

Фінансове планування можна визначити як сукупність певних дій щодо складання фінансових планів, що охоплює всі напрями діяльності підприємства фінансове планування являє собою сукупність дій щодо складання фінансових планів, що включає всі напрями діяльності підприємства, прогнозування ресурсної бази та визначення можливого потенціалу підприємства.

Розвиток ринкових відносин у Україні довів, що планування є необхідною передумовою підприємницької діяльності. Для будь-якого підприємства, організації, фінансової установи є необхідним план як динамічний процес, який дозволяє передбачати та враховувати зміни, що відбуваються у зовнішньому середовищі, адаптувати внутрішні фактори господарчої діяльності для свого розвитку й подальшого зростання [3].

Практика розвинутих країн доводить, що використання системи планування створює ряд певних переваг, зокрема [3]:

- 1) планування надає можливість підготуватися до використання майбутніх сприятливих умов у ринковому середовищі, що є постійно змінним;
- 2) прояснює сутність проблем, що виникають, причини їх виникнення та шляхи подолання;
- 3) стимулює менеджерів до реалізації своїх рішень у подальшій роботі;
- 4) поліпшує координацію дій між структурними підрозділами підприємства, фінансової установи;
- 5) підвищує можливості забезпечення керівництва корисною для нього інформацією;
- 6) сприяє підвищенню ефективності розподілу ресурсів та посиленню контролю за їх використанням.

За допомогою фінансового планування підприємство має змогу ефективно вирішувати такі завдання [1]:

- забезпечувати господарську діяльність необхідними фінансовими ресурсами;
- узгоджувати показники виробничого плану з наявними фінансовими ресурсами, необхідними для його виконання;
- встановлювати раціональні фінансові взаємовідносини з постачальниками, споживачами, бюджетом, банками та іншими суб'єктами господарювання;
- визначати найбільш вигідні напрями і проекти інвестування коштів;
- виявляти внутрішні резерви зростання прибутковості;
- узгоджувати інтереси інвесторів та акціонерів при розподілі прибутку;
- здійснювати контроль за фінансовим станом та ефективністю використання фінансових ресурсів підприємства.

Вихідними умовами проведення фінансового планування є визначені стратегічні цілі та завдання підприємства на плановий період; результати проведення моніторингу господарсько-фінансової діяльності підприємства, його можливостей та проблем; вивчення зовнішнього оточення підприємства (держава, конкуренти, ринки факторів виробництва) та прогнозування його можливих змін. Результатом узагальнення цієї інформації є складання плану господарської діяльності підприємства на майбутній період [5].

У ході фінансового планування спочатку розробляються фінансова політика та прогноз із окремих напрямків управління фінансами підприємства,

необхідні для забезпечення виконання плану господарської діяльності. Це дає можливість визначити, з одного боку, потребу підприємства в основному та оборотному капіталі, розмір можливих джерел формування капіталу (внутрішніх) та зовнішніх (позикових) – з іншого [4].

Основні види економічного планування зазначені на рис. 1.

Види економічного планування		
<i>За економічними системами</i>	<i>За строками планування</i>	<i>За напрямками планування</i>
Директивне	Стратегічне і тактичне	Соціальне
Недирективне	Довгострокове і середньострокове	Рамкове
Індикативне		Структурне
		Програмне

Рис. 1. Види економічного планування

Джерело: [2].

В умовах регульованих ринкових відносин планування має індикативний (рекомендаційний) характер. Його найважливіші завдання – формування уявлення про майбутню економічну структуру та провідні напрями розвитку шляхом організації приватного та державного секторів економіки, визначення сфер появи гострих проблем, які потребують активного державного втручання, та їх масштабів [5].

Таким чином, розглянувши теоретичні аспекти фінансового планування, можна стверджувати, що за сучасних умов господарювання воно є невід'ємним елементом фінансового менеджменту у загальній системі управління фінансово-господарською діяльністю суб'єктів підприємництва, а постійні інтеграційні процеси обумовлюють зростання ролі фінансового планування на вітчизняних підприємствах.

Список використаних джерел

1. Вахович І. М., Гадяк Ж. В. Фінансовий менеджмент бізнес-процесів. Луцьк: СПД, 2014. 640 с.
2. Кириленко О. П. Фінанси (Теорія та вітчизняна практика): навч. посібник. Тернопіль: Економічна думка, 2000. 212 с.
3. Ставерська Т. О., Андрющенко І. С. Фінансове планування та прогнозування в підприємствах і фінансових установах : навч. посіб. Вид. 2-ге, доп. Х. : ХДУХТ. 2019. URL: <http://www.hduht.edu.ua/index.php/uk/navch-proc-kaf-ahd/disc-kaf-ahd>.
4. Теличко Р. К. Фінансове планування на малих та середніх підприємствах. *Фінанси України*. 2007. № 8. С. 14-16.
5. Щербань О. Д. Види та методи фінансового планування на підприємстві. *Молодий вчений*. 2017. № 6 (46). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/6/121.pdf>.

УДК 658.15

JEL Classification: G39

Мельник В. Є.,
здобувач вищої освіти,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса, м. Вінниця
Науковий керівник:
Юрчишена Л. В.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і банківської справи,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса, м. Вінниця

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. У нинішній час важливим показником фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість. Вона набуває особливого значення в умовах нестабільності економіки та кризових явищ. Тому оцінка фінансової стійкості є важливою необхідністю як для покращення фінансового стану підприємства так і для подальшого його функціонування та розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням проблем фінансової стійкості підприємства займалися Шуміло О. С., Савченко К. В., Лавиш К. О., Ткаченко І. В., Стрішенець О. М. та інші.

Метою роботи є проведення аналізу фінансової стійкості підприємств харчової галузі на основі загальногалузових даних.

Виклад основного матеріалу. Можливість підприємства існувати та вести свою діяльність великою мірою залежить від його фінансових ресурсів. Науковці не мають однозначного твердження щодо визначення сутності поняття фінансова стійкість. Шуміло О. С., Савченко К. В. вважають, що фінансова стійкість це характеристика стабільного фінансового стану підприємства, що забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі використовуваних фінансових ресурсів [1]. Лавиш К. О. і Ткаченко І. В. визначають фінансову стійкість як такий стан фінансових ресурсів, при якому досягаються фінансова незалежність підприємства від запозичених коштів, забезпечується його платоспроможність та стабільна продуктивність [2]. За визначенням Стрішенець О. М., фінансова стійкість – це узагальнююча якісна оцінка фінансового стану суб'єкта господарювання, яка відображає основні тенденції зміни фінансових відносин під впливом найрізноманітніших чинників, як внутрішніх, так і зовнішніх, і виражається

в кредито- та платоспроможності підприємства, а також у постійному зростанні прибутку й капіталу при мінімальному ризикові [3]. Отже можна зазначити, що фінансова стійкість це наявність значної частки власного капіталу що забезпечує підприємству платоспроможність у мінливому середовищі функціонування.

Фінансова стійкість підприємства визначається комплексом показників, що відображають наявність, використання і розміщення ресурсів підприємства, його реальні й потенційні фінансові можливості, має вагомий вплив на ефективність функціонування господарюючого суб'єкта.

Проведемо аналіз фінансової стійкості підприємств на основі показників, показаних у табл. 1. Розрахунки проведено на основі даних взятих з сайту Державної служби статистики України [4].

Таблиця 1

Показники фінансової стійкості підприємств харчової галузі

Рік	2015	2016	2017	2018	2019	Відхилення	Норматив
Коефіцієнт автономії	0,15	0,12	0,16	0,22	0,29	0,14	> 0,5
Коефіцієнт фінансової залежності	6,73	8,09	6,27	4,51	3,43	-3,30	< 2,0
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,65	0,29	0,26	0,30	0,19	-0,46	> 0,5
Коефіцієнт структури довгострокових вкладень	0,81	0,64	0,57	0,49	0,34	-0,47	> 0,5
Коефіцієнт структури позикового капіталу	0,26	0,18	0,19	0,19	0,17	-0,09	< 0,2

Коефіцієнт автономії впродовж 2015 – 2019 рр. знаходився не в межах норми. Станом на 2019 рік його фактичне значення становить 0,29, що характеризує питому вагу власників у загальній сумі авансованих коштів на рівні 29 %. Даний показник ілюструє малу питому вагу власного капіталу у загальній структурі господарюючих засобів.

Коефіцієнт фінансової залежності показав зменшення на 3,30, проте його фактичне значення на всьому часовому проміжку значно перевищує нормативний показник, що вказує на фінансування підприємств здебільшого зовнішніми джерелами.

Однією з важливих характеристик стійкого фінансового стану підприємства є коефіцієнт маневреності. Коефіцієнт маневреності власного капіталу зменшився у 2019 році порівняно з 2015 роком на 0,46. Лише у 2015 році даний показник був у межах норми, проте у 2016 – 2019 рр. він коливався і був нижче норми. Зменшення фактичного значення коефіцієнта у порівнянні з нормативом вказує на неможливість підприємств харчової галузі маневрувати власними коштами.

Фактичне значення коефіцієнта структури довгострокових вкладень також зменшилося з 0,81 у 2015 році до 0,34 у 2019 році, що ілюструє зниження довгострокових зобов'язань у структурі необоротних активів підприємств харчової промисловості. Його значення з 2017 року не є в межах норми.

Коефіцієнт структури позикового капіталу знизився на 0,09 і починаючи з 2016 року знаходиться у межах норми.

Висновки. Проведений аналіз фінансової стійкості підприємств харчової промисловості показав недостатній її рівень, за рахунок великої частки позикових ресурсів у фінансуванні поточної діяльності підприємств, що збільшує залежність від зовнішнього середовища. Тому, задля зростання фінансової стійкості підприємствам потрібно формувати фінансові резерви, збільшувати величину власних джерел фінансування та формувати оптимальну структуру капіталу, що позитивно вплине на ділову активність підприємств.

Список використаних джерел

1. Шуміло О. С., Савченко К. В. Взаємозв'язок категорій фінансова безпека і фінансова стійкість підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Вип. 2 (08). 2017. С. 38-42.
2. Лавиш К. О., Ткаченко І. В. Зміцнення фінансової стійкості підприємства шляхом підвищення прибутковості. *Інтернаука*. Вип. 2 (24). 2017. С. 89-93.
3. Стрішенець О. М. Аналітичний огляд фінансової стійкості підприємства. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Вип. 3. 2018. С. 58-67.
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 29.03.2021).

УДК 658.15

JEL Classification: G39

Пінчук С. С.,

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту,
Державний університет інфраструктури
та технологій, м. Київ

Соколова Е. О.,

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту,
Державний університет інфраструктури
та технологій, м. Київ

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Суб'єктам господарювання сьогодні доводиться працювати в складних економічних умовах, під впливом факторів нестабільного зовнішнього середовища, мінімізуючи загрози та ризики, що вимагає посилення уваги до

прийняття обґрунтованих управлінських рішень на основі адекватної оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. Незважаючи на наявність різноманітних методичних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки єдиного уніфікованого підходу не існує, крім того підприємства різних галузей та сфер діяльності повинні адаптувати наявні методики з урахуванням особливості своєї діяльності. Серед найбільш відомих методичних підходів до оцінки фінансової безпеки виділяють: індикативний, ресурсно-функціональний, комплексний, на основі теорії фінансових ризиків.

Індикативний підхід є найбільш відомим та визнаним, передбачає виділення сукупності показників, що характеризують фінансову безпеку, та порівняння фактичних показників з нормативними (граничними). Для цього необхідно сформулювати систему індикаторів, яка має відповідати складу основних загроз фінансової безпеки та враховувати особливості діяльності підприємства, специфіку та умови ринку, на якому воно функціонує та інші чинники [1, с. 90].

Ресурсно-функціональний підхід базується на оцінці ефективності використання всіх наявних ресурсів підприємства (фінансових, матеріальних, трудових) в динаміці з використанням методів вертикального, горизонтального, коефіцієнтного аналізу та проведенні оцінки окремо за кожною функціональною складовою фінансової безпеки (бюджетної, кредитної, валютної, інвестиційної, страхової). Інтегральний показник визначають шляхом експертних оцінок. Прихильники підходу вважають, що фінансова стабільність підприємства досягається шляхом мінімізації впливу негативних факторів і загроз на окремі складові фінансової безпеки [2, с. 324].

Комплексний підхід є поєднанням елементів двох попередніх підходів індикаторного та ресурсно-функціонального, сутність його полягає у розрахунку інтегрального показника рівня фінансової безпеки, який розраховується з використанням інших проміжних показників, які виступають у ролі критеріїв складових фінансової безпеки.

Підхід на основі теорії фінансових ризиків засновано на виявленні сукупності чинників, що впливають на фінансову безпеку підприємства та кількісній і якісній оцінці наявних ризиків, їх уникнення. Недоліком цього підходу є складність проведення розрахунків та висока доля припущень (ймовірності розвитку подій).

За іншими критеріями класифікації методики оцінки рівня фінансової безпеки підприємств поділяють на традиційні, засновані на оцінці ефективності та надійності функціонування підприємств та нетрадиційні, що базуються на оцінці рівня розвитку, ризиків та ринкової вартості підприємств.

Серед традиційних методик оцінки рівня фінансової безпеки підприємства важливе місце відводиться методам оцінки ймовірності банкрутства. У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі існує поділ на чотири основні групи методів оцінки і прогнозування ймовірності банкрутства підприємств: 1)

методи аналізу та оцінки фінансового стану; 2) експертні методи; 3) економіко-математичні методи; 4) штучні інтелектуальні системи.

Найбільш відомим є підхід, що ґрунтується на розрахунку фінансових коефіцієнтів на основі фінансової звітності. Застосовуються різні методики аналізу фінансової звітності, що залежить від інформаційної бази, цілей та завдань аналізу, технічного забезпечення тощо.

Достатньо популярними методами, що відносяться до другої групи є: метод Скоуна; методика якісного аналізу В. В. Ковальова. метод Аргенти (А-рахунок), або оцінки ймовірності краху. Дані методи засновані на якісній оцінці ймовірності банкрутства підприємств [3, с. 177].

До третьої групи належать методи прогнозування ймовірності банкрутства, засновані на побудові економіко-математичних моделей. До них відносяться: кластерний аналіз; імітаційне моделювання; дерева класифікації; дискримінантний аналіз; [4, с. 83]. З названих методів найбільш поширеним є дискримінантний аналіз, що заснований на побудові дискримінантної функції. До нього належать: 1) моделі оцінки ймовірності банкрутства на основі Z-критерію Е. Альтмана; 2) модель оцінки фінансового стану Р. Ліса; 3) модель Г. Спрінгейта; 4) модель оцінки ймовірності банкрутства малих і середніх підприємств Ж. Конана і М. Гольдера [5, с. 126].

Штучні інтелектуальні системи, засновані на використанні експертних систем і спрямовані на прогнозування ймовірності банкрутства підприємства, умовно можна підрозділити на дві групи: 1) діагностичні експертні системи; 2) системи нейромережових обчислень.

Отже, аналіз наявних методичних підходів щодо оцінки рівня фінансової безпеки підприємств дозволяє стверджувати про доцільність проведення такої оцінки використовуючи базові положення комплексного підходу, а також застосовувати, в умовах перманентної фінансової кризи, методи оцінки та прогнозування ймовірності банкрутства.

Список використаних джерел

1. Овечкина О. Н. Понятие и методика оценки финансовой безопасности предприятия. *Вопросы экономики и права*. 2013. № 3. С. 87-92.
2. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия. К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. 784 с.
3. Рязанова Т. Г., Стасюк І. В. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 3. Т. 1. С. 177-181.
4. Сушко В. І., Павлюк Т. С. Класифікація моделей оцінки ймовірності банкрутства підприємств. *Економіка: теорія та практика*. 2014. № 1. С. 72-83.
5. Федорук О. В. Особливості та проблеми розробки методичних підходів щодо діагностики ймовірності банкрутства підприємства. *Інноваційна економіка*. 2010. № 7. С. 126-129.

УДК 368.03

JEL Classification: G22

Рудик О. Р.,

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів,
грошового обігу та кредиту,
Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів

Брочковська О. А.,

здобувач вищої освіти 5 курсу,
спеціальність “Фінанси та кредит”,
Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Важливою умовою успішного розвитку є реалізація і розвиток інфраструктурного потенціалу страхової компанії, яка має забезпечувати ефективне і стабільне функціонування компанії загалом, сприяти встановленню зв'язків між його суб'єктами, фактично утворюючи ядро страхової компанії. Таким чином, з'ясування основних проблем інфраструктурного потенціалу страхової компанії є вкрай актуальним завданням, яке допоможе ефективно використовувати наявні та нарощувати можливі ресурси страхової компанії.

Розвинена інфраструктура страхової компанії і є тим вирішальним фактором, який забезпечує сталий розвиток і свідчить про ефективне функціонування усього комплексу загалом. Основна функція інфраструктури полягає у забезпеченні зв'язків між елементами системи, до яких належать її об'єкти та суб'єкти. Крім цієї пасивної функції, інфраструктура виконує активну регулюючу функцію: впорядкування і регулювання взаємодії елементів системи [2, с. 131]. Отже, наявність сучасної інфраструктури страхової компанії є важливим чинником при формуванні її конкурентоспроможності на національному ринку.

Інфраструктурний потенціал розвитку страхової компанії – це здатність (властивість) страхової компанії здійснювати пошук нових (прихованих) потужностей, можливостей, ресурсів шляхом перетворення (удосконалення, розбудови, надбудови) існуючої інфраструктури або внаслідок саморозвитку з урахуванням внутрішніх та зовнішніх обмежень [1, с. 101].

Проблеми формування інфраструктурного потенціалу страхової компанії можна визначити наступні [3, с. 187]:

Рудик О. Р., Брочковська О. А. Проблеми формування інфраструктурного потенціалу страхової компанії. *Проблемні аспекти в економіці, фінансах та управлінні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 16 квітня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 43 – 44.

1) низька роль страхових послуг у формуванні фінансового забезпечення нефінансових компаній;

2) домінування на ринку страхових послуг операцій з державними видами страхування (пенсійне страхування, соціальне страхування тощо);

3) триплет-криза сектора страхування;

4) криза страхового ринку;

5) формування складних ланцюгів впливу економічних шоків на всі складові інфраструктурного потенціалу страхової компанії.

Перспективами вирішення зазначених проблем можна через наступні ознаки [3, с. 188]:

1) підвищення рівня якості інформації про страхову компанію та його інструменти, консолідація страхової компанії;

2) підвищення рівня якості інформації про корпоративні боргові страхові випадки компанії, забезпечення гарантій прав кредиторів, які вкладають кошти в страхову компанію, інформування населення про страхові послуги компанії;

3) підвищення відповідальності регулятора за допущення страховою компанією прорахунків в організації своєї діяльності. Повнота і прозорість інформації про стан страхової компанії для клієнтів;

4) підвищення відповідальності регулятора за низьку ефективність нагляду за діяльністю страхових компаній. Повнота і прозорість інформування учасників страхового ринку про ситуацію на ньому;

5) підвищення якості регуляторної діяльності на страховому ринку, підвищення рівня відповідальності регуляторів за неефективні дії або бездіяльність в умовах економічних шоків.

Список використаних джерел

1. Мацьків Р. Т., Топольницька Т. Б. Інфраструктура ринків: підходи до класифікації / Р. Т. Мацьків, Т. Б. Топольницька // Ефективна економіка. – 2018. – № 3. – С. 101-109.

2. Плиса В. Й. Страхування : підручник, 2-ге видання, виправлене й доповнене / В. Й. Плиса. – К.: Каравела, 2019. – 512 с.

3. Шолойко А. С. Сутнісна характеристика інфраструктури страхового ринку / А. С. Шолойко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – № 14(2). – С. 186-189.

УДК 368.03

JEL Classification: G22

Рудик О. Р.,

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів,
грошового обігу та кредиту,
Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів

Іванюк А. С.,

здобувач вищої освіти 5 курсу,
спеціальність “Фінанси, банківська
справа та страхування”,
Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ СТРАХОВИКА

У період посткризового розвитку вітчизняної економіки, після двох послідовних економічних криз, її трансформацію під впливом докорінних змін у процесі глобалізації і недовіру інвесторів до національних бізнес-проектів, саме ринок страхування може стати рушієм відновлення економічної системи і джерелом інвестицій, тому актуальним є дослідження управління фінансовими ресурсами страховика, аспекти якого у своїх працях розкрили такі дослідники: Плиса, Н. Нагайчук, Н. Налукова та М. Бадида, А. Полчанов та ін.

Джерелами фінансових ресурсів страховика є власний, залучений і позиковий капітали, що характеризують його інвестиційний потенціал (рис. 1) [1, с. 34].

Рис. 1. Структура фінансових ресурсів страхових організацій за джерелами фінансування

Н. Налукова вважає, що фінансовою діяльністю страховика є діяльність, що передбачає розробку і реалізацію управлінських рішень, які пов'язані з джерелами і забезпеченням їх ефективного кладення у дозволені активи згідно принципів для забезпечення позитивних якісних та кількісних змін у складі і структурі власного й залученого капіталів [2, с. 113].

Н. Нагайчук виділяє загальні принципи організації фінансів страховика та специфічні, що зумовлені особливостями страхової діяльності (табл. 1) [1, с. 34].

Таблиця 1

Загальні та специфічні принципи організації фінансів страховика

Загальні	Спеціальні
самоокупність	створення цільового грошового фонду
господарська, фінансова незалежність	замкнута розкладка збитку між зацікавленим колом осіб
фінансова відповідальність	солідарна розкладка збитку між зацікавленими особами
матеріальна зацікавленість	поверненість мобілізованих страхових премій
плановість	перерозподіл страхових премій в часі та просторі
раціональність та оптимізація	принцип фінансової еквівалентності
оперативність та гнучкість	фінансова стійкість і безпека

Усі принципи тісно взаємопов'язані між собою, їх порушення чи недотримання будь-якого із них відповідним чином впливає на стан фінансових ресурсів страховика і призводить до змін його фінансових показників.

Л. А. Приступа та І. А. Возовик визначає дослідження управління фінансовими ресурсами страховика як діяльність, яка охоплює питання, пов'язані з страховими ринками, його фінансовими ризиками, прибутковістю та ефективністю використання окремих видів страхових продуктів та послуг. Він включає управлінську діяльність, пов'язану з: визначенням потреб у фінансових ресурсах, виявленням всіх альтернативних джерел фінансування та їх оцінкою; практичним одержанням фінансових ресурсів та ефективним їх використанням. Управління фінансовими ресурсами страховика містить: керовану підсистему (об'єкти управління), керуючу підсистему (суб'єкт управління) та інформаційне забезпечення (інформаційну базу). У якості керівної системи управління фінансовими ресурсами страховика являє собою сукупність підрозділів, на які покладено функції управління фінансами страхової компанії. Фінансові служби – це комплекс підрозділів, які за допомогою різноманітних управлінських форм впливу забезпечують ефективне управління фінансами в страховій компанії: служби управління фінансами, бухгалтерія, аналітичні служби, служби управління бізнес-аналізу, служби управління актуарних розрахунків, служби планування, служби контролю. Ефективність фінансового менеджменту страхової компанії визначається чіткістю побудови та взаємоузгодженістю базових елементів: мети, основних завдань та ключових функцій [5, с. 126].

Страховик повинен мінімізувати ризик інвестицій при формуванні інвестиційного портфеля з метою забезпечення безумовних гарантій щодо виконання своїх зобов'язань. Для виконання цього завдання страховій компанії необхідно проводити аналіз фінансового стану організацій обраних, для розміщення інвестицій, визначити кількісну оцінку ступеня ризику розміщення і оптимальний період розміщення інвестицій.

Важливою частиною організації фінансів страховика є використання фінансової стратегії (рис. 2) [6, с. 82].

Класифікаційна ознака	AXA Group (Франція)	Generali Group (Італія)	Allianz Group (ФРН)
Сформована мета	В (баланс між часткою ринку та прибутком)		С (пріоритетність отримання прибутку)
Розміщення інвестицій	Консервативна		
Форма власності	Змішана (переважає вітчизняний приватний капітал)		Змішана (переважає іноз. прив. капітал)
Спеціалізація	Змішана (переважає страхування життя)		
Рівень управління	Міжнародна		
Фаза міграції капіталу	Відплив		

Рис. 2. Класифікація фінансових стратегій окремих страхових груп

В. Й. Плиса вважає, що цільова складова будь-якої стратегії суттєво впливає і багато в чому визначає як її зміст, так й успішність реалізації. По-перше, саме цілі задають загальний вектор подальшого розвитку страхового ринку. По-друге, конкретні формулювання цілей окреслюють межі пошуку засобів їх досягнення, дозволяють підвищити ефективність реалізації стратегії. По-третє, показники, що використовують у “цільовому блоці” розглядають у якості підґрунтя для оцінки дій суб'єктів, відповідальних за їх досягнення, формуючи в них або адекватні, або спотворені стимули. По-четверте, аналіз формулювання цілей у ймовірнісних стратегіях інтеграції страхового ринку України у світовий страховий простір дає можливість обґрунтовано стверджувати про те, яка дійсно стратегія інтеграції реалізується, незалежно від офіційних коментарів, якими її супроводжують [4, с. 54].

Науковець також зауважує, що ефективна стратегія повинна бути гнучкою і передбачати своєчасну зміну як цілей стимулювання, так і засобів їх досягнення. Зауважимо, що запозичення “найпередовішої” страхової політики нерідко пригнічує зростання. Таким чином, необхідно вчасно міняти страхову політику, уникаючи як невиправданої інерції, так і “забігу вперед” [5, с. 141].

Отже, аналізуючи управління фінансовими ресурсами страховика відзначимо, що основні їх елементи – фінансові джерела і стратегії.

Список використаних джерел

1. Нагайчук Н. Г. Теоретичні підходи до визначення змісту поняття "фінанси страхових організацій". *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 11. С. 32-35.
2. Налукова Н., Бадида М. Фінансова діяльність страховика: концептуальні засади теорії і практики. *Світ фінансів*. 2015. Вип. 2. С. 105-117.

3. Плиса В. Державне регулювання страхового ринку України в умовах глобалізації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2008. Вип. 106. С. 26-30.

4. Плиса В. Стратегія інтеграції страхового ринку України в світовий страховий простір. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2012. Вип. 139. С. 53-55.

5. Плиса В. Й. Стратегія посткризової модернізації страхового ринку України. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер.: Економіка*. 2014. Вип. 2. С. 134-143.

6. Полчанов А. Фінансова стратегія страховика на світовому ринку. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2012. № 3. С. 75-83.

7. Приступа Л. А., Возовик І. А. Концептуальні засади фінансового управління страховою компанією в сучасному бізнес-середовищі. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 2. С. 125-129.

УДК 336.71

JEL Classification: G21

Щуровська А. Ю.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри економічної

теорії та управління проектами,

Державний університет інтелектуальних

технологій і зв'язку, м. Одеса

Саул В. В.,

здобувач вищої освіти 4 курсу,

Державний університет інтелектуальних

технологій і зв'язку, м. Одеса

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

Негативні тенденції в економіці України значною мірою вплинули на розвиток ринку банківських продуктів, викликавши закриття великої кількості комерційних банків, суттєве зниження довіри до них, і, як наслідок, падіння попиту на банківські продукти, що своєю чергою призводить до погіршення фінансових результатів діяльності банківської системи. Зазначене обумовлює необхідність дослідження теоретичних та

практичних аспектів запровадження банківських інновацій, а також обґрунтуванні впливу банківських інновацій на підвищення рівня довіри та формування лояльності клієнтів.

Теоретичні аспекти становлення та функціонування банківських інновацій досліджуються у роботах Т. Васильєвої, О. Дзюблюка, С. Леонова, С. Єгоричевої та ін. Проте, подальшого дослідження потребують питання напрямів розвитку інноваційної діяльності у банківській сфері.

Банківська система – найважливіша складова ринкової економіки. Комерційні банки пропонують своїм клієнтам багато різних банківських продуктів і послуг, і тому сфера банківської діяльності безперервно зростає. В сучасний період економічної нестабільності банкам дуже важливо знайти нових досягнень науки, техніки і технології. Інновація в даний час не просто одне з явищ, що визначає економічне зростання, розвиток і структурні зрушення. Інновації стали характерною особливістю і сутністю сучасного розвитку в усіх сферах економіки, в тому числі і в банківській. Питання дослідження інновацій набувають особливої актуальності на сучасному етапі економічного розвитку. Апробація і впровадження інновацій, що здобули визнання в інших країнах, або розроблених самостійно, істотно підвищить потенціал вітчизняних банків.

Потрібно відзначити, що потенціал для фінансових інновацій на вітчизняному банківському ринку досить великий, але інноваційних фінансових продуктів в Україні поки ще недостатньо. Необхідно змінювати форми і методи обслуговування, розширювати сервісні можливості, надавати комплексний банківський сервіс. Іншими словами, інноваційні банківські продукти і послуги повинні мати більш високі споживчі якості порівняно з наявними аналогами, бути в більшій мірі привабливими для клієнтів банку та задовольняти потенційний попит нових споживачів.

Розглядаючи історичний розвиток інновацій в банківській сфері, простежується прямий зв'язок між інноваційною діяльністю банків, технологічними та науковими досягненнями людства. Так, прискорення процесів автоматизації та інформатизації мало значний вплив на розвиток банківських послуг. Таким чином, для більш глибокого аналізу інноваційних процесів в світі та прогнозування подальших тенденцій, доцільним є дослідити розвиток та послідовність впровадження інновацій у світовій практиці за останні 20 років.

Таблиця 1

Хронологія розвитку найбільш суттєвих банківських інновацій за останні 20 років

Рік	Сутність інновацій
1998	у США відкритий перший в світі віртуальний банк Egg / перший український необанк – Monobank (2017 р.)
2000	створення першого в світі універсального електронного гаманця
2008	термінали швидких розрахунків iBox
2009	перше застосування технології блокчейн шляхом переводу біткойнів

Продовж. табл. 1

2012	японська банківська компанія The Ogaki Kyoritsu Bank, Ltd ввела в експлуатацію нові банкомати, які дозволяють клієнту отримати доступ до рахунку, приклавши долоню до спеціального сканера
2013	створений перший публічний біткойн-фонд Bitcoin Investment Trust, а банк Barclays почав приймати депозити для біткойн-біржі
2015	американський необанк Atom Bank (Великій Британія) отримав повноцінну банківську ліцензію
2015	індійський стартап Ultracush запускає мобільний платіжний сервіс, який дозволить здійснювати платежі на основі ультразвуку
2016	два найбільші банки Південної Кореї – KEB Hana Bank і Woori Bank вводять систему ідентифікації користувачів мобільного банкінгу по сітківці ока
2017	відкриття першого у світі біткойн-банку, що належить австрійському стартапу Bit Trust
2019	введення на ринок цифрової карти Apple Card, – титанова карта створена MasterCard та Goldman Sachs. Основні характеристики – карта без номеру, терміну дії та CVV-коду, має лише ПІБ власника

Наразі можна виділити наступні топ 5 трендів розвитку ринку банківських послуг.

1. Безконтактна оплата – один з ключових трендів серед усіх фінансових інновацій. Поява в картах чіпу для безконтактної оплати дає можливість користувачеві на касі, не випускаючи карту з рук, прикласти її до терміналу і зробити оплату. Проте, цим можливості технології не обмежуються. Поступово набувають популярності безконтактні оплати за допомогою смартфонів і інших гаджетів, обладнаних чіпом бездротового зв'язку NFC.

2. Біометрична ідентифікація є новим трендом на ринку платежів в усьому світі. Наразі доступні наступні технології ідентифікації клієнтів: відбитки пальців, селфі-фото, сканування райдужної сітчатки ока, ритм серцебиття, і навіть тембр голосу. Така ідентифікація більш безпечна і, головне, більш зручна для клієнта, ніж існуючі способи, але вимагає від банків і платіжних вендорів більшою мірою безпеки. Про підвищений інтерес до біометричних рішень свідчить усе більша доступність відповідного функціоналу на планшетах і смартфонах, підтримка подібних рішень споживачами та нові нормативні вимоги ЄС щодо надійної ідентифікації. Переважна більшість споживачів (93 %), обирає біометрію замість паролів.

3. Цифрові гаманці та QR коди. Сьогодні 97 % он-лайн замовлень лишають незавершеними через небажання користувачів вводити свої платіжні дані в браузер для кожної покупки. Цю проблему вирішують цифрові гаманці, адже ввівши один раз в ньому данні своєї платіжної карти надалі користувач може здійснювати платежі в один клік. Експерти Давоського форуму виділяють чотири напрямки платіжних інновацій на найближчі роки: мобільні платежі (гаманці та платіжні системи), інтегровані платіжні системи (додатки для мобільних замовлень і оплати, додатки для шопінгу), потокові платежі (в тому числі з географічною прив'язкою і між пристроями (m2m)) і розвиток систем безпеки платежів (біометрична ідентифікація, токени і т. д.). Поряд з розвитком цифрових

гаманців набирає популярність і тренд QR-платежів. Особливо яскраво ця тенденція виражена в країнах де разом з високим проникненням смартфонів зберігається вкрай низький рівень покриття POS-терміналів і доступу до фінансових послуг (Індія, Нігерія, Кенія).

4. Інтернет речей (англ. "internet of things", IoT) – це система, що об'єднує реальні речі у віртуальну мережу. Зміст технології полягає у тому, що майже будь-який пристрій у вашому домі, в авто, на вас, за умови підключення до мережі інтернет, здатні виконувати різні дії в залежності від цієї інформації, полегшуючи тим самим життя.

Гаджет може під'єднуватись до глобальної мережі Інтернет або ж "співпрацювати" з іншими приладами, що знаходяться поряд. Так виникають системи "розумного" будинку або ж цілого "розумного" міста.

5. Криптовалюти є особливим видом електронних (або цифрових) грошей, які мають власну децентралізовану платіжну систему та функціонують зазвичай на основі технології блокчейну (blockchain). Іншими словами – це штучна платіжна система, що прирівнюється до справжніх грошей та має офіційний курс. Розвиток ринку криптовалют має особливе значення для традиційних фінансових систем, а разом з ними, для банківських систем країн світу. При цьому варто відзначити, що є як прихильники, так і супротивники крипто валют. Так у країнах третього світу криптовалюту забороняють, майнерів переслідують. А в Японії біткойн визнано легальним платіжним засобом на рівні із єною. У Канаді не просто офіційно дозволено розрахунки в біткоіни, але і створено державну компанію Royal Canadian Mint, яка займається розробкою криптовалюта MintChip, що на відміну від біткоіна має прив'язку до канадського долара. В Австрії з 2017 року функціонує біткоін-банк, який належить австрійському стартапу Bit Trust. У відділенні банку можна обміняти біткоіни в євро і навпаки. Щодо України, то статус криптовалют досі законодавчо не визначений.

6. Фінтех (fintech) рух. Під fintech розуміють програмне або технологічне нововведення в фінансових послугах. Про активний розвиток фінтех руху свідчить той факт, що на сьогодні в світі налічується понад 10 тис. фінтех-стартапів. Серед ФінТех-компаній вже з'явилися свої "Єдинороги" – компанії вартістю більше ніж 1 млрд дол. США. Загальна кількість фінтех компаній в Україні теж зростає, та за даними "Українського фінтех-каталога 2019" наразі налічується понад 100 компаній, з них 58 % з'явилися протягом останніх 3-х років. За прогнозами експертів так звана світова FinTech-революція з часом може "знищити" близько половини банківських установ в світі. А за оцінками, наприклад, найбільшого американського банку Citi, подальше зростання FinTech-стартапів призведе до того, що до 2025 року 30 % банківських співробітників (1,7 млн) світової банківської системи втратять свої робочі місця.

Підводячи підсумки, необхідно відзначити, що підтримка фінансових інновацій повинна відповідати відтворювальній логіці, інакше буде важко домогтися підвищення доступності та ефективності фінансових інновацій, особливо якщо трансформаційні та трансакційні витрати їх виробництва

великі. В результаті відбудеться зниження собівартості банківських послуг, що дозволить розширити кількість потенційних операцій на ринку банківських послуг. Пропоновані напрямки розвитку фінансових інновацій дозволять сформувати адекватний механізм реалізації інноваційних процесів у банківській сфері.

Список використаних джерел

1. Банківський нагляд з використанням структурно-функціонального аналізу: теорія, світовий і вітчизняний досвід: монографія / О. П. Заруцька. – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2013.
2. Безналичный мир [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://kaspersky.vedomosti.ru/dengi/beznalichnyimir>.
3. 7 финансовых инноваций которые меняют мир [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступа ресурсу: <https://nv.ua/project/finansivye-innovacii-40007326.html>.
4. Що таке "інтернет речей" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://thefuture.news/iot>.
5. Виртуальный мир [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://kaspersky.vedomosti.ru/tehnologii/virtualinyj-mir>.
6. Мир без наличных [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://nv.ua/project/finansivye-innovacii-40007326.html>.
7. Все буде fintech: чи програють банки війну новим сервісам [Електронний ресурс] // Економічна правда. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.management.com.ua/tend/tend1061.html>.
8. Фінтех в Україні: тенденції, огляд ринку, каталог [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf.
9. Каталог фінтех-компаній України [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://map.fintechua.org>.

СЕКЦІЯ 4. МАРКЕТИНГ

УДК 658:5

JEL Classification: M31

Євтушок О. В.,
канд. екон. наук,
старший викладач кафедри
маркетингу, підприємництва і торгівлі,
Одеська національна академія
харчових технологій, м. Одеса

**ЗНАЧЕННЯ МАРКЕТИНГ-МЕНЕДЖМЕНТУ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Неможливо уявити успішне комерційне підприємство, яке б розвивалося без застосування маркетингових та менеджментових принципів, інструментів, концепцій у діяльності будь-якого сучасного підприємства.

Функції маркетингу, та роль, які вони відіграють в сучасних умовах розвитку не тільки об'єктів господарювання, але і економіки в цілому, є дуже важливими. Все ширше коло питань підпадає під компетенцію маркетологів, вони залучені до вивчення поведінки споживача, маркетингового середовища та розробки комплексу маркетингу. Жодне стратегічне рішення не може бути прийнято без консультацій з фахівцями у цій сфері.

Зміни в економічному просторі України та й усього світу у цілому, що продиктовані наслідками від пандемії COVID-19, суттєво вплинули й продовжують впливати на інфраструктуру ринку та умови функціонування усіх його складових елементів, відповідно підвищується рівень конкуренції, розвиток комунікацій, відбуваються зміни у ринковій кон'юнктурі, зменшується платоспроможність населення, відбувається переорієнтація структури споживання на товари більш доступного цінового сегменту. Таким чином, вітчизняні підприємства мають адаптуватися та пристосуватися до мінливого зовнішнього середовища задля того, аби бути спроможними провадити ефективну господарську діяльність.

Досягти означеної мети можливо за рахунок підвищення ролі маркетинг-менеджменту як окремої філософії функціонування вітчизняних підприємств, що дозволить їм відповідати змінним вимогам сучасного ринку та вирішити низку проблем ефективного господарювання [1].

Маркетингові функції – окремі види або комплекси видів спеціалізованої діяльності, що здійснюються в процесі функціонування підприємства як учасника ринку. Орієнтуючись на принципову методологію маркетингу як ринкову

концепцію управління і збуту, доцільно вирізнити чотири блоки комплексних функцій, кожний з яких містить у своїй структурі низку підфункцій (рис. 1) [4].

Аналітична функція маркетингу реалізується шляхом використання низки інструментів аналізу ринку і його складових для проведення маркетингових досліджень різних масштабів і цільового спрямування, результат яких – розробка обґрунтованих маркетингових планів стратегічного, тактичного та оперативного рівня.

Основний зміст аналітичної функції маркетингу – проведення маркетингових досліджень для зниження невизначеності та ризику і прийняття обґрунтованих маркетингових рішень.

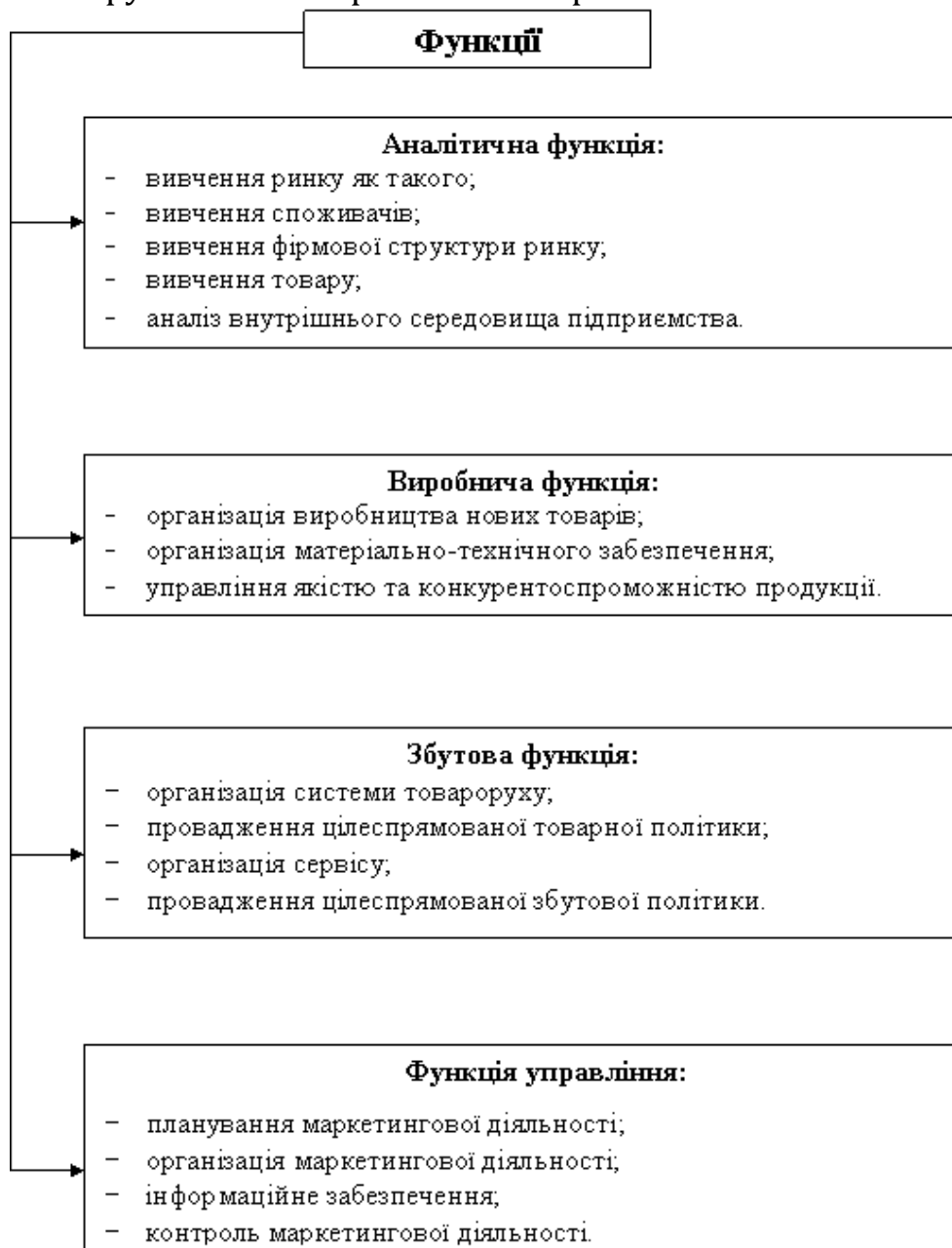

Рис. 1. Функції маркетингу

Аналітична функція містить такі складові:

- вивчення ринку як такого;
- вивчення споживачів;

- вивчення фірмової структури ринку;
- вивчення товару;
- аналіз внутрішнього середовища підприємства.

Вивчення ринку як такого – це аналітична робота для вибору з множини потенційних ринків таких, які будуть найпривабливішими для підприємства з огляду на потреби споживачів, потенціал ринку, наявність конкурентів і забезпечення прибуткової діяльності підприємства. Мета вивчення ринку - визначення тих пріоритетних ринків, на які доцільно передусім спрямувати ресурси підприємства та маркетингові зусилля.

Під функціями менеджменту слід розуміти відносно відокремлені напрями управлінської діяльності, які забезпечують управлінську дію. Вони відображають суть і зміст управлінської діяльності на всіх рівнях управління. Процес управління здійснюється шляхом реалізації певних функцій. Визначення переліку цих функцій – одне з найважливіших завдань теорії менеджменту.

Управління розглядається як процес взаємопов'язаних дій. Ці дії дуже важливі для успіху організації, їх називають управлінськими функціями.

Визначимо значення поняття “маркетинг-менеджмент”. На основі проведеного теоретичного дослідження та спираючись на думки провідних вітчизняних та зарубіжних науковців – маркетинг-менеджмент – це системний, програмно-цільовий механізм взаємодії інструментів маркетингу і менеджменту, основною метою якого є отримання прибутку за рахунок ефективного використання наявних ресурсів для задоволення цілей підприємства, потреб споживачів та пристосування підприємства до мінливого зовнішнього середовища [2; 3].

Таким чином, маркетинг-менеджмент в сучасних умовах можна вважати не тільки засобом розвитку вітчизняних підприємств, а й також дієвим способом аби вижити в конкурентних умовах. Проте саме виживання, як таке, не може бути головною метою існування підприємства, метою є – досягнення ефективності від діяльності що здійснюється, а отже підприємство зобов'язане контролювати і підвищувати ефективність маркетинг-менеджменту.

Визначаючи значення маркетинг-менеджменту в ефективній діяльності підприємства, вважаємо за потрібне уточнити визначення ефективності маркетинг-менеджменту. Якщо спрощено визначити термін “ефективність” – це співвідношення отриманого результату до витрат на його отримання. Відповідно, щодо ефективності маркетинг-менеджменту, можна зазначити, що його ефективність – це співвідношення результатів проведення широкого кола маркетингових заходів до витрат на їх здійснення та процес управління ними.

Таким чином, маркетинг-менеджмент є важливим елементом загальної системи управління підприємством. Об'єднання маркетингу і менеджменту, дозволяє підприємству досягти головної мети бізнесу – провадити ефективну діяльність, де ані маркетинг ані менеджмент не заважають, а навпаки – доповнюють та посилюють дію одне одного. Така інтеграція можлива за рахунок того, що стратегії менеджменту реалізуються за рахунок інструментарію маркетингу, також відповідно, менеджмент виступає базою для застосування маркетингового інструментарію.

Отже, виявлено, що маркетингова діяльність має велику роль і впливає на підвищення ефективності діяльності підприємства тобто на загальний менеджмент у цілому. Цьому сприяє робота маркетингових служб, які працюють у таких напрямках: по-перше, маркетингові служби досліджують різні сторони ринку, з якими стикається підприємство в процесі функціонування, по-друге, розробляє і здійснює тактику поведінки фірми на ринку [3].

Таким чином, можна зазначити, що використання на підприємстві маркетинг-менеджменту дозволить досягти покращення ефективності діяльності підприємства, за рахунок основних можливостей, які надає маркетинг-менеджмент, такими вважаємо:

1. Оцінка та вибір стратегії підприємства на основі кількісного і якісного аналізу зовнішнього середовища і внутрішніх ресурсів.
2. Позиціонування підприємства і товарів, сегментація ринку.
3. Розробка комплексного плану маркетингу підприємства з яким зможе впоратися менеджмент підприємства.
4. Організація ефективної маркетингової діяльності у відповідності з сучасними вимогами ринку, споживачів, конкурентів.
5. Управління основними складовими комплексу маркетингу (товар, ціна, просування, збут).
6. Забезпечення стійких конкурентних переваг підприємства.

Таким чином, при формуванні маркетингового менеджменту на підприємстві слід виявити основні функції маркетингового менеджменту, а також визначити алгоритм, за допомогою якого буде формуватися маркетингова діяльність. В результаті проведених досліджень по формуванню маркетингового менеджменту на підприємстві, необхідно відзначити, що даний процес складається з деяких етапів, спрямованих на управління попитом потенційних споживачів, задоволення і обслуговування потреб ринку. З огляду на розробку запропонованих етапів, а також їх подальше застосування забезпечить ефективне функціонування маркетингової діяльності підприємства, сприятиме досягненню поставлених цілей і успішному функціонуванню в жорстких умовах сучасних економічних відносин.

Список використаних джерел

1. Біловодська О. А. Маркетинговий менеджмент : навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 332 с.
2. Петросов А. В., Банчук-Петросова О. В. Сучасний маркетинг у сучасному світі. *Проблеми системного підходу в економіці*. № 3 (59). Київ : В-во НАУ, 2017. С. 102-107.
3. Россоха В. В. Маркетинговий менеджмент в системі управління підприємством. *Агроінком*. 2012. № 10-12. С. 108-112.
4. Данилишин Б. М., Корецький М. Х., Дацій О. І. Інвестиційна політика в Україні : монографія. Донецьк : “Юго-Восток, Лтд”, 2006. 292 с.

СЕКЦІЯ 5. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

УДК 351.851

JEL Classification: I28

Сердюченко Т. В.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
кафедра публічного управління та адміністрування,
Сумський національний аграрний університет, м. Суми

**ЕВОЛЮЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ЗАГАЛЬНОЮ СЕРЕДНЬОЮ ОСВІТОЮ В УМОВАХ
АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ**

В Україні питання адміністративно-територіального устрою, утворення об'єднаних територіальних громад, впливу реформи децентралізації на галузь освіти в цілому, та загальну середню освіту (далі – ЗСО), зокрема, є актуальними та вимагають дослідження та вирішення. З одного боку, зацікавленість викликають питання децентралізації та відповідні зміни повноважень органів влади, з іншого боку, реформаційні процеси в освіті актуалізують пошук дієвих моделей управління, які забезпечували б розвиток освітнього закладу та посилювали б участь і відповідальність учасників управління за результати діяльності цих закладів. Світова практика доводить ефективність переходу від централізованого управління до децентралізації та розвитку взаємодії між рівнями та учасниками системи управління. Іншими словами, відбувається еволюційна трансформація державного управління в публічне.

Узагальнюючи трактування науковців, визначимо, що управління розглядається у загальному, вузькому та широкому розуміннях. Так, підтримуючи точку зору колективу авторів на чолі з Десятовим Т. М., визначимо, що управління, у загальному розумінні – це цілеспрямований вплив на складну систему [1, с. 8]; у широкому розумінні – це особливий вид діяльності, який забезпечує перетворення неорганізованої системи в цілеспрямовану та продуктивну [2, с. 197]; у вузькому розумінні – це діяльність, що спрямовує та регулює суспільні відносини за допомогою спеціально діючого органу [1, с. 8].

Проте, з розвитком громадянського суспільства, а також поширенням демократичних цінностей, у XX ст. уряди розвинених країн провели низку реформ, націлених на покращення роботи органів державного управління. Дане покращення передбачало перехід від чітких бюрократичних процедур

Сердюченко Т. В. Еволюція державного управління загальною середньою освітою в умовах адміністративно-територіальної реформи. *Проблемні аспекти в економіці, фінансах та управлінні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 16 квітня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 57 – 60.

до таких, що спрямовані на надання якісних публічних послуг; зміну традиційних підходів до державного управління, що базувалися на використанні владних повноважень, до більш гнучких – демократичних.

Ці зміни призвели до появи нової форми управління – “публічного адміністрування”. При цьому, якщо ключовими елементами державного управління є держава і державна влада, то елементами публічного адміністрування є суспільство і публічна влада. Фахівці Міненко М. А., Таран Є. І. в своїх працях зазначили, що “у державному секторі “бюрократична модель” перетворилася у “ринкову модель”: акценти змістилися з виконання роботи згідно з інструкціями і чіткими правилами на роботу, що спрямована на надання якісних публічних послуг та досягнення ефективних результатів” [3; 4].

У подальшому відбулася трансформація публічного адміністрування в публічне управління. Аналіз наявних в джерелах інформації підходів до визначення категорій “державне управління”, “публічне адміністрування” та “публічне управління” дає підстави стверджувати, що всі вони є складовими управління і мають як спільні риси, так і відмінні характеристики. Одночасно, публічне управління містить діяльність як органів державної влади, так і органів місцевого самоврядування (далі – ОМС), громадських організацій, яка спрямована на досягнення суспільно значеннєвої мети та характеризується залученням суспільства до механізмів контролю органів публічної влади. Для державного ж управління характерною рисою є державно-владний вплив на суспільні відносини без активного залучення громадськості до процесу управління [5, с. 18].

Щодо державного управління у сфері освіти, то науковець Семенець-Орлова І. А. в своїй монографії, посилаючись на твердження Протасової Н. Г., визначає, що це “система органів державної влади, державних установ, організацій, посадових осіб, які взаємодіють між собою в процесі виконання покладених на них функцій з метою забезпечення діяльності та розвитку освітньої галузі”. Також, вона стверджує, що державне управління освіти – це “окрема галузь державного управління, яка забезпечує планомірний вплив на освітню сферу, що ґрунтується на законах та інших нормативно-правових актах, і спрямована на розвиток цієї цілісної системи” [6, с. 5; 7, с. 256].

Узагальнюючи інформацію з різних джерел, серед основних характеристик державного управління освітою (включаючи еволюційний розвиток до публічного управління), доцільно виокремити наступні:

- державному управлінню освіти притаманний владний характер відносин, який притаманний державному управлінню в цілому, поширюється на всю систему освіти та реалізується органами влади в межах ієрархічно побудованої структури;

- державне управління освітою є процесом реалізації державної політики та характеризує зовнішнє матеріалізоване вираження через цілеспрямований вплив на елементи системи на підставі пізнання та використання властивостей всієї системи;

– державне управління освітою діє системно та поєднує функціонування, з одного боку, державного апарату, а з іншого, публічних суспільних інституцій та громадськості.

Законом України “Про освіту” передбачена еволюція державного управління до публічного, так серед засад державної політики у сфері освіти та принципів освітньої діяльності в Україні, крім іншого, є: державно-громадське управління; державно-громадське партнерство та державно-приватне партнерство” [8, с. 6].

В умовах реалізації реформи децентралізації, одним із її напрямів є зміна адміністративно-територіального устрою України та виникнення нових функції ОМС ОТГ. Так, з метою забезпечення територіальної доступності ЗСО саме ОМС виконують функцію, щодо створення та утримання мережі закладів освіти та їх філій.

Новітнім для України є можливість закладу освіти набути статус опорного [9]. Законом визначено, що це заклад ЗСО, який до свого складу включає філії, а також здійснює підвезення здобувачів освіти, педагогічних працівників, крім того, він “забезпечений кваліфікованими педагогічними кадрами, має сучасну матеріально-технічну і навчально-методичну базу та спроможний забезпечувати на належному рівні здобуття початкової та базової середньої освіти” [8, с. 13].

ОМС різних ОТГ також мають право з урахуванням потреб і пропозицій територіальних громад прийняти спільне рішення про організацію здобуття середньої освіти в закладі освіти або його філії та забезпечення підвезення здобувачів. Як правило, оплата за навчання відбувається на підставі договорів між громадами.

У відповідності до законодавства про освіту за погодженням із засновником закладу освіти або уповноваженим ним органом у закладі за потреби може створюватися спеціальний клас та/або група, в яких створюються умови для навчання осіб з особливими освітніми потребами [8, с. 20].

У відповідності до законодавства України ПЗСО є обов’язковою в Україні. Навчальні заклади можуть бути створені у державній, комунальній та приватній формах власності. Відповідно до цього, вони можуть утворюватися в різних організаційно-правових формах, мати різних засновників та, відповідно, фінансуватися різними органами [10].

Таким чином, в умовах реалізації адміністративно-територіальної реформи відбулася еволюція державного управління ЗСО до публічного управління.

Список використаних джерел

1. Десятов Т. М., Коберник О. М., Тевлін Б. Л., Чепурна Н. М. Наука управління загальноосвітнім навчальним закладом. Харків : “Основа”, 2004. 240 с.
2. Основи економічної теорії : підручник у 2-х кн. / за ред. Ю. В. Ніколенка. Київ : Либідь, 2008. 272 с.
3. Міненко М. А. Трансформація системи державного управління в сучасні моделі регулювання суспільства. Державне управління: удосконалення та розвиток. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=581> (дата звернення: 19.03.2021).

4. Таран Є. І. Співвідношення понять “державне управління”, “публічне адміністрування” та “публічне управління” у трансформаційних процесах України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2020. Том 31 (70). № 2. С. 33-37.

5. Задихайло О. А. Співвідношення понять “державне управління”, “публічне управління” та “публічне адміністрування в категоріальному апараті адміністративного права”. *Державне управління: теорія та практика*. 2016. № 2. С. 15-23. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/law/article/view/3163> (дата звернення: 19.03.2021).

6. Державне управління у сфері освіти: глосарій з дисциплін магістерської програми за спеціальністю “Державне управління у сфері освіти” / Н. Г. Протасова, В. І. Луговий, Ю. О. Молчанова та ін. ; за заг. ред. Н. Г. Протасової. Київ : НАДУ, 2013. 48 с.

7. Семенець-Орлова І. А. Державне управління освітніми змінами в Україні: теоретичні засади: монографія. Київ : ЮСТОН, 2018. 420 с.

8. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 р. №2145-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 02.04.2021).

9. Положення про опорний заклад освіти: Постанова КМУ від 19 червня 2019 р. №532 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.04.2021).

10. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 р. №463-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 02.04.2021).

СЕКЦІЯ 6. ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА

УДК 338.482.22

JEL Classification: Z32

Вольська А. О.,канд. екон. наук, доцент,
викладач кафедри фінансів та економіки,
Подільський спеціальний навчально-
реабілітаційний соціально-економічний
коледж, м. Кам'янець-Подільський**Дудченко В. С.,**канд. філос. наук, доцент,
викладач кафедри соціальної роботи та психології,
Подільський спеціальний навчально-
реабілітаційний соціально-економічний
коледж, м. Кам'янець-Подільський**ІНДУСТРІЯ ТУРИЗМУ УКРАЇНИ В ПЕРІОД “КОВІДНОЇ КРИЗИ”**

На думку провідних економістів, політиків, футурологів, і нашу зокрема, туристична сфера – одна з тих галузей економіки, яка серед перших попала під негативний вплив коронавірусної інфекції. Через COVID-19 туризм не те щоб перестав існувати, але точно зупинився на тривалу паузу, перебуває в стадії рецесії і стагнації.

Наразі в глобальному світі прослідковується два підходи до подолання кризи: перший підхід направлений на забезпечення доступних кредитних ліній для представників бізнесу, а другий передбачає відтермінування сплати боргових і податкових зобов'язань, податкові канікули. Попри те, що всі країни орієнтуються на обидва підходи, держави з більш розвиненою економікою та вищим кредитним рейтингом покладаються, здебільшого, на доступні лінії кредитування, усвідомлюючи, що саме це дозволить відновити конкурентоспроможність національної економіки у максимально стислий термін і дозволить повернути туристичну сферу у докризовий стан. За логікою подій, сукупна вартість економічних заходів як % ВВП позитивно корелює з рівнем ВВП на душу населення. Решта країн, не маючи іншого виходу, покладаються більшою мірою на відтермінування сплати податкових і боргових зобов'язань, що може призвести в довгостроковій перспективі до негативної ланцюгової реакції в економіці (тривалий дефіцит бюджету, проблеми із загальною платоспроможністю) [1].

Вольська А. О., Дудченко В. С. Індустрія туризму України в період “ковідної кризи”. *Проблемні аспекти в економіці, фінансах та управлінні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 16 квітня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 61 – 62.

У даному проблемному полі ми пропонуємо закцентувати увагу на ключових напрямках дій для туристичної сфери України:

1. Розвиток туризму всередині країни взагалі та “локального” місцевого туризму зокрема. Завдяки пандемії українці все більше цікавляться Одесою, Прип'яттю, Хортицею, Чернівцями, Кам'янцем-Подільським, Хотиним та великою кількістю місць та пам'яток на які багата наша країна. Що стає рушієм для розвитку місцевого туризму і сервісу загалом та зеленого туризму зокрема.

2. Відродження туризму передбачає створення цікавих і пізнавальних маршрутів. Розробка і впровадження мобільних додатків, локацій за яким особа могла б швидко і легко вибрати собі зручний маршрут, в тому числі пішохідний, велосипедний чи кінний.

3. Окрім, того туристична сфера тісно пов'язана з дорожньою інфраструктурою (магістралі, дороги, стежки, якими будуть рухатися туристи) та окультуреними місця відпочинку (санітарними зонами). Найбільш часто з цією метою використовують автозаправочні станції, якщо ж говорити про периферію, то тут питання залишається відкритим і потребує подальшого допрацювання.

4. Під час пандемії люди все більше вибирають соло-туризм та туризм що передбачає обмежене використання громадського транспорту. Внаслідок зазначеного слід звернути увагу на напрямок бізнесу, який пов'язаний з прокатом приватних автомобілів.

5. Трендом виступають туристичні проекти, пов'язані з природою і свіжим повітрям, інфекція підвищила у людей розуміння важливості зміцнення здоров'я. Наразі сприятливий час для екотуризму, фізкультури і спорту.

Зазначимо, що в туристичній сфері на перше місце виходить питання, чи зможуть туроператори забезпечити туристам повну безпеку.

Ми наголошуємо на тому, що пріоритети держави мають бути направлені на максимальне збереження галузі туристичної індустрії, як важливої складової вітчизняної економіки.

Список використаних джерел

1. Щодо розвитку туризму в Україні в умовах підвищених епідемічних ризиків. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-06/turyzm-v-ukraini.pdf> (дата звернення: 12.04. 2021).

УДК 911.3:30(477.82):338.48-53:792

JEL Classification: Z32

Качаровський Р. Є.,
 магістр географії, інженер II категорії
 навчальної лабораторії краєзнавчих
 атласів кафедри фізичної географії,
 Волинський національний університет
 імені Лесі Українки, м. Луцьк

Єрко І. В.,
 канд. геогр. наук,
 доцент кафедри туризму
 та готельного господарства,
 Волинський національний університет
 імені Лесі Українки, м. Луцьк

Мельник Н. В.,
 канд. геогр. наук,
 доцент кафедри туризму,
 Державний вищий навчальний заклад
 "Ужгородський національний
 університет", м. Ужгород

НАРОДНИЙ АМАТОРСЬКИЙ ТЕАТР-СТУДІЯ “РІЗНОБАРВ’Я” – ТУРИСТИЧНА АТРАКЦІЯ МІСТА ВОЛОДИМИРА-ВОЛИНСЬКОГО

Важливим елементом культурно-пізнавального туризму є театральне мистецтво, що сприяє культурному дозвіллю людей, задоволенню потреби в ознайомленні з духовними цінностями, зокрема – творами прозаїків і драматургів, позитивно впливає на популяризацію мистецьких здобутків регіону. Театри для збереження культурних цінностей Волині та відображення її культурної ідентичності створюють цікаві культурно-мистецькі проекти [3].

Театри функціонують керуючись ЗУ “Про культуру” [4]. Поряд із театрами загальнодержавного та місцевого рівнів існують й народні аматорські театри-студії, де виконавцями є непрофесійні актори. В Україні аматорські вистави було започатковано на території, що входила до складу Російської імперії в 1730-ті рр. у м. Глухові, у палаці І. Миклашевського. Також вони існували у мм. Харкові (1789 р.), Києві (1790-ті рр.), Одесі (1804 р.), Полтаві (1808 р., 1860-ті рр.), Херсоні (1816 р.), Чернігові (1860-ті рр.), Немирові (1870-ті рр.). На початку ХХ ст. найбільш відомими були театр Товариства Дому робітників у м. Харкові (1912 р.), у м. Ніжин (1906 р.),

Качаровський Р. Є., Єрко І. В., Мельник Н. В. Народний аматорський театр-студія “Різнобарв’я” – туристична атракція міста Володимира-Волинського. *Проблемні аспекти в економіці, фінансах та управлінні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 16 квітня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 63 – 65.

у м. Лисичанську (1907 р). На Галичині – у мм. Львові (1898 р.) та Коломиї (1848, 1879 рр.), на Буковині – у м. Чернівці (1907 р.), на Закарпатті – у м. Ужгороді (1900 р.). За часів Радянського Союзу визначними були *самодіяльні народні театри* – аматорські театри вищого ступеня, організовані в УРСР по клубних установах. Вони мали постійні трупи і поділялись на драматичні, оперні, балетні, музкомедійні тощо. У 1960-1970 рр. (період найбільшого розквіту) існувало 58 самодіяльних народних театрів і понад 26 000 самодіяльних гуртків [1; 6].

Нині в Україні є близько 40 театрів-студій, найвідоміші з них – Народна театральна студія “АСОРТІ”, “Вавилон”, Театр “Місто Сонця”, Героїчний театр “Пам'ять”, англомовний театр “The Kyiv Players” (м. Київ), Театр “В. Возійчук & П. Левицький”, Театр світла та тіні “Див”, Народний театр-студія “Хочу” (м. Львів) Народний театр пластичної драми “Театральна майстерня” (м. Біла Церква), Театр пластичного мистецтва “Бет-Ел” (м. Хмельницький), народний аматорський театр-студія “Різнобарв'я” (м. Володимир-Волинський) аматорський експериментальний театр-студія “10 ряд 10 місце” (м. Ковель) тощо [1; 5-6].

Народний аматорський театр-студія “Різнобарв'я” створений у листопаді 2015 р. Основа трупи – три журналісти газети “Рідне місто” та два режисери, переселенці з Донецька. Театр взяла під крило директор КМЦ Катерина Юрчук, надавши сцену для репетицій. Першою виставою став “Шкандаль в благороднім сімействі” за п'єсою Габріелі Запольської “Мораль пані Дульської”. Прем'єра відбулась 8 березня 2016 р., театральну вітальню відкрито 16 травня 2016 р. виставою “Театральна кухня”. До репертуару театру увійшли вистави “Підступність і кохання по-українськи”, “Попелюшка” за п'єсою Тамари Габбе “Кришталевий черевичок”, “Самогубство самотності”, “Зів'ялі троянди” та “І все-таки я тебе зраджу” за творами Неди Неждани, “Рододендрон” за п'єсою Анни Багряної, “Тонкая рябина” за п'єсою В Красногорова [1]. Театр-студія “Різнобарв'я” для жителів міста дала 37 вистав, гастролювала в Луцьку, Турійську, Ковелі, побувала з виставою в реабілітаційному центрі воїнів АТО [1]. Театр бере активну участь в культурних заходах, новорічних святах, святкуваннях знаменних дат і подій країни, фестивалях (етнофестиваль в Дольську, “Княжий”, “Смаковиця по-Володимирськи”). 28 серпня 2017 р. відкрито малу сцену театру [2; 5-6].

Унікальність театру “Різнобарв'я” полягає у нестандартних підходах до вибору репертуару, використанні різних форм подачі мистецького матеріалу, застосуванні новітніх платформ спілкування із глядачем (викладення вистав у Facebook), тощо. Для удосконалення розвитку театру як новітньої туристичної атракції, слід: заручитися підтримкою меценатів для розбудови, створити новітні постановки, зокрема волинських письменників та драматургів; посилити інформаційно-рекламну роботу в Інтернет ресурсах; створити 3-D інсталяції та експрес-тури театром; створити музей історії театру для проведення екскурсій; відкрити “кафе-кінотеатр”, де б відвідувачі змогли поринути у спогади, дивлячись уривки відеозйомки вистав. Ініційовані заходи сприяли б розвитку туристично-

рекреаційного потенціалу театру як новітньої туристичної атракції краю, зацікавленості потенційних туристів та інвесторів.

Висновки. Театр-студія “Різнобарв’я” є родзинкою театральної мережі Волині. Цікавий, різновіковий і змістовний репертуар, просвітницька та фестивальна діяльність роблять його потужним театральним закладом регіону та новітньою туристичною атракцією культурно-пізнавального туризму, яку слід використати у туристичних маршрутах для популяризації культурних надбань Волині, зацікавлюючи туристів, покращуючи імідж краю.

Список використаних джерел

1. Аматорський театр. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
2. Відділ культури та туризму Володимир-Волинської міської ради. URL: <http://volodymyrrada.gov.ua/upravlinnya-kulturi>.
3. Кузьмук О. Культурний туризм як інструмент формування національної ідентичності. URL: <https://tourlib.net/stattiukr/kuzmuk.htm>.
4. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>.
5. Театр-студія “Різнобарв’я”. URL: <https://www.facebook.com/Riznobarvya>.
6. Управління культури з питань релігій та національностей Волинської ОДА. URL: <https://voladm.gov.ua/category/upravlinnya-kulturi-z-pitan-religiy-ta-nacionalnostey/1>.

УДК 338.482.22

JEL Classification: Z32

Кравець О. М.,
старший викладач кафедри
туризму і готельного господарства,
Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків
Коновал А. А.,
здобувач вищої освіти,
Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ЗАЙНЯТІСТЬ В ТУРИЗМІ

Індустрія туристського сектору є невід’ємною частиною кожної країни світу. За останні роки туризм став найбільш динамічним сектором розвитку

Кравець О. М., Коновал А. А. Вплив пандемії COVID-19 на зайнятість в туризмі. *Проблемні аспекти в економіці, фінансах та управлінні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 16 квітня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 65 – 68.

економіки. Ця галузь є джерелом зайнятості та розвитку і допомагає створювати робочі місця для населення. Проте, сьогодні перед людством постала одна величезна проблема – поширення коронавірусної інфекції COVID-19, яка певною мірою зупинила майже всі економічні процеси у світі і поставила на паузу туристську діяльність.

Під час пандемії населення масово залишалося без робочих місць. У сфері туризму в цілому всі процеси призупинилися, що змусило працівників галузі відійти від своїх обов'язків. Пандемія несе великий вплив на туристські підприємства і доходи.

Визначення глобальності проблеми, пов'язаної із зайнятістю населення в туризмі, оцінка масштабу наслідків COVID-19 і пошук можливих шляхів її вирішення набуває гострої актуальності. Вирішенням та вивченням даного питання займаються в основному провідні галузеві установи та міжнародні організації, такі як Всесвітня організація охорони здоров'я, Міжнародна організація праці (далі – МОТ) тощо.

У 2020 році головним чинником впливу на економічні процеси в світі стало поширення коронавірусної інфекції COVID-19. У багатьох країнах було запроваджено надзвичайний стан, суворі санітарно-епідеміологічні заходи, встановлення правил на в'їзд до країн та пересування в них, встановлені обмеження трудової діяльності. За підсумками I кварталу ВВП країн Єврозони через кризу впав на 3,6 % (сезонно-скоригований показник до IV кварталу 2019 року), замість прогнозованих раніше 3,8 % і зростання на 0,0 % в останні три місяці 2019 року. У II кварталі показники зменшення обсягу ВВП збільшилися втричі, а у США взагалі впали на 32,9 %. Як наслідок, упродовж запровадження карантинних вимог, спостерігалось значне зростання безробіття. Більша частина компаній проводила скорочення працівників або відправляла у відпустку за власний рахунок [1, с. 6, 8].

У 2019 році глобальна індустрія туризму забезпечувала роботою близько 330 млн робочих, що відповідає 10,3 % від загального рівня зайнятості. Лише готельно-ресторанні підприємства дають роботу 144 млн людям по всьому світу.

Індустрія туризму сильно страждає від тих мір, які радить запроваджувати Всесвітня організація охорони здоров'я для того, щоб стримувати поширення пандемії і мало ймовірно, що туристський сектор повернеться у нормальний стан найближчим часом. За оцінками Міжнародної організації праці, пандемія може призвести до втрати 305 млн робочих місць, більшість з яких зайняті в туризмі.

У Міжнародній асоціації повітряного транспорту (IATA) і Міжнародній федерації транспортних працівників (ITF) заявили, що падіння попиту на авіаперевезення може призвести до скорочення до 4,8 млн працівників авіаційної галузі.

В травні 2020 року на невизначений термін зупинили свою роботу готелі, ресторани, авіаційні та круїзні компанії. В галузі готельно-ресторанного господарства близько 51 млн підприємств були у надзвичайно скрутному

становищі, оскільки було неможливо продовжувати свій бізнес, і, як наслідок, працівники туристського бізнесу зіштовхнулися з катастрофічною втратою робочого часу, потенційною втратою роботи і супутніми проблемами на шляху до вдосконалення своєї праці. Згідно даних МОТ, тривалість робочого часу в першій половині 2020 року скоротилась на 4,5 % [2].

На період вересня 2020 року у двох із трьох готелів США завантаженість склала нижче однієї третьої, а чотири із десяти працівників сфери готельного господарства стали безробітними, – повідомив Інститут світової економіки Петерсона. У Греції завантаженість готелів упала до 35 %, у Португалії – до 25 %, а у Іспанії – до 30 %.

Наразі пандемія один з найбільших ударів нанесла на підприємства малого бізнесу, оскільки були прийняті рішення щодо закриття всіх мікропідприємств, і, відповідно, не було іншого вибору у власників, як зробити це. Дивлячись на наслідки світової кризи, кількість малих підприємств значно скоротиться на фоні хвилі банкрутств, яку прогнозують на весь період COVID-19.

Також негативний ефект отримують і ті галузі, на які туризм здійснює мультиплікативний ефект – сільське господарство, цивільна авіація, експорт товарів і послуг. Відміна рейсів і закриття аеропортів призвели до втрати більше 10 млн робочих місць у цивільній авіації [3, с. 3].

Серед найбільш уразливих учасників ринку праці є зайняті в секторі неформальної економіки, близько 1,6 млрд, які значно постраждали через обмежувальні заходи пандемії. За оцінками експертів, за перший місяць кризи доходи неформальних працівників скоротяться на 60 % у всьому світі. Серед всіх регіонів найбільше зниження очікується в країнах Африки і Латинської Америки – на 81 %.

Відповідно, збільшиться і рівень бідності у країнах світу. Рівень відносної бідності, який визначається як доля працівників, чия заробітна плата становить менше 50 % національного медіанного доходу, збільшиться на 34 % у всьому світі. Такий показник дуже впливає на туризм, оскільки він не дасть можливості людям подорожувати і користуватися туристськими послугами.

Зазначений стан ситуації вимагає вживання певних мір щодо підтримки туристського бізнесу і збереження робочих місць в цій сфері. Такими заходами можуть бути: пошук альтернативних експортних ринків і систем постачання для підприємств туристського бізнесу, в тому числі і розвиток внутрішнього туризму; введення пільг щодо подорожного податку у відношенні до витрат на туризм; проведення політики підтримки туристських підприємств, робочих місць і доходів шляхом призупинення або субсидіювання податків, отримання тимчасових дотацій до заробітної плати; створення різних комітетів, груп, організацій, які б відповідали за антикризову політику в сфері туристської зайнятості населення; відтермінування оплати комунальних платежів для підприємств готельного та ресторанного господарства.

При виконанні вище перерахованих пунктів, можна сформулювати механізм із взаємопов'язаних складових для поставлених проблем і вирішити наступні завдання:

- стимулювання економіки і зайнятості;
- підтримка туристичних підприємств, робочих місць і доходів;
- захист працівників на підприємствах;
- опора на соціальний діалог з населенням.

Отже, можемо зробити висновок, що питання зайнятості в сфері туризму на період COVID-19 дуже гостра соціально-економічна проблема, що потребує великої уваги з боку управлінського сектору і вимагає негайного вирішення. Безумовно, колись пандемія закінчиться і люди повернуться до звичного ритму життя. Однак індустрія туризму не зможе так швидко вийти з кризи й адаптуватися до змін. Проте саме туріндустрія може стати ключовою в оживленні світової економіки після коронавірусної кризи. Туризм може стати з'єднуючою ланкою галузей економіки для їхнього відновлення на ринку праці, що сприятиме постійно зростаючому відсотку збільшення кількості робочих місць для населення, створюючи при цьому доступні та достойні умови для роботи.

Список використаних джерел

1. Міністерство розвитку економіки, торгівлі і сільського господарства України. Консенсус-прогноз №52. “УКРАЇНА: вплив COVID-19 на економіку і суспільство (бачення постпандемічного розвитку у 2020-24 рр. очима експертів та молоді)”. Київ, серпень, 2020.
2. Вестник МОТ: COVID-19 и сфера труда. Третий выпуск. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-moscow/documents/briefingnote/wcms_743625.pdf (дата звернення: 11.04.2021).
3. Отраслевая справка Международной Организации Труда: COVID-19 и сектор туризма. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---sector/documents/briefingnote/wcms_749186.pdf (дата звернення: 11.04.2021).

СЕКЦІЯ 7. АГРОНОМІЯ

УДК 632.93

JEL Classification: Q16

Аверчев О. В.,д-р с.-г. наук, професор,
Херсонський державний аграрно-
економічний університет, м. Херсон**Нікітенко М. П.,**здобувач третього (освітньо-
наукового) рівня вищої освіти,
Херсонський державний аграрно-
економічний університет, м. Херсон**Йосипенко І. В.,**здобувач третього (освітньо-
наукового) рівня вищої освіти,
Херсонський державний аграрно-
економічний університет, м. Херсон**ВПРОВАДЖЕННЯ БІОЛОГІЧНИХ МЕТОДІВ БОРОТЬБИ
З ШКІДНИКАМИ ТА ХВОРОБАМИ НА ПОСІВАХ ГРЕЧКИ**

В Україні рослинам із родини гречкових можуть завдати шкоди 114 видів шкідників. Проте поки що не встановлено точного видового складу шкідників гречки культурної, хоча на ній виявлено майже 50 їх видів. Питання доповнення видового складу шкідників та їхньої шкодочинності залишається відкритим. Найвідоміших потенційно шкідливих комах гречки, які здатні спричинити відчутні втрати врожаю, налічують близько 15 видів.

Тривалий час вважали, що гречка не вражається хворобами. Нею навіть обсівали поля інших культур з метою забезпечення від патогенів. Нині на культурі гречки зареєстровано більше 30 збудників хвороб.

Викликати хворобу гречки можуть гриби, бактерії, віруси. Враження виявляється у вигляді зів'янення, гнилі, плямистості, нальоту, деформації, хлорозу, мозаїки та ін. Збудники грибних хвороб в основному відносяться до класу ооміцетів (пероноспороз, фітоспороз), аскоміцетів (борошниста роса), базидіоміцетів (ржа) і несправжніх грибів (аскохітоз, філlostиктоз, церкоспороз, сіра гниль, фузаріоз). Особливу небезпеку завдають вірусні і бактеріальні хвороби. Вони знижують продуктивність рослини, погіршують технологічні властивості зерна і посівну якість насіння.

Аверчев О. В., Нікітенко М. П., Йосипенко І. В. Впровадження біологічних методів боротьби з шкідниками та хворобами на посівах гречки. *Проблемні аспекти в економіці, фінансах та управлінні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 16 квітня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 69 – 71.

Найпоширеніші захворювання гречки в районах її вирощування – несправжня борошниста роса (пероноспороз), сіра гниль, аскохітоз, мозаїка і вірусний опік.

Найпоширеніші методи боротьби, що використовуються на території України, в основному, хімічного походження, що негативно впливає на навколишнє середовище. Як альтернативу інтенсивному виробництву, рекомендуємо використовувати біологічне землеробство. В основі якого лежить інший варіант боротьби зі шкідниками та хворобами, оснований на поєднанні агротехнічних та імунологічних методів захисту рослин. Процес біологізації сільського господарства пов'язаний із впровадженням науково обґрунтованої структури посівних площ та сівозмін, використанням усіх ресурсів органічних добрив – гною, нетоварної частки сільськогосподарських культур, а також сидератів, оптимальне співвідношення вуглецю до азоту в системах добрив для запобігання непродуктивним втратам органічної речовини та зменшення викидів CO₂ у повітря.

Такі засоби не шкідливі для довкілля і застосовуються на полях, де використання хімічних методів боротьби є небажаним.

Окрім того, що застосування сучасних біопрепаратів сприяє збереженню родючості ґрунтів, зменшення хімічного навантаження на агроландшафти, створення сприятливого фітосанітарного середовища, одержання екологічно чистої продукції з високими показниками якості, вони мають значно меншу вартість, ніж хімічні засоби захисту рослин, а тому з економічної точки зору є більш ефективними. Тому вивчення дії сучасних біопрепаратів в системі захисту рослин при впровадженні біологічного землеробства є досить актуальним і заслуговує на увагу.

Для боротьби з хворобами в біологічному землеробстві, необхідно досконало знати життєві цикли мікроорганізмів. Після збору врожаю, при будь-яких технологіях, в полі залишається надзвичайно велика кількість органічних пожнивних залишків, які з часом розкладаються в ґрунті за допомогою мікроорганізмів. Проблема в тому, що органіку розкладають як корисні, так і шкідливі мікроорганізми. Пожнивні залишки можуть служити джерелом патогенної інфекції для наступних культур в сівозміні і при оптимальних умовах виявляться у вигляді кореневих гнилій.

Одним з ефективних способів зменшити зараження в ґрунті є штучне внесення корисних мікроорганізмів, які в конкуренції за живильне середовище витісняють патогени. Такі препарати на українському ринку називають деструкторами стерні. Гриби з роду *Trichoderma* вважаються одними з найкращих руйнівачів целюлози. Цей гриб пригнічує розвиток фітопатогенів прямим паразитуванням, конкуренцією за субстрат, а також виділенням біологічно активних речовин, які пригнічують розвиток багатьох видів збудників і пригнічують їх репродуктивну здатність.

За результатами наших досліджень щодо використання біопрепаратів на дослідних полях ХДАЕУ та випробування інших наукових установ, що проводили дослідження на основі таких препаратів, як "Біо-гель" та HELAFIT®-комбі, встановлено що дані біопрепарати мають виражену профілактичну фунгіцидну дію ефект. Це пов'язано, по-перше, зі здатністю

“диких” бактерій захоплювати екологічну нішу та гальмувати розвиток патогенних мікроорганізмів, особливо грибової природи. По-друге, при обробці листової поверхні рослин препарат діє як природний імуностимулятор та органічне добриво, підвищує стійкість рослин до фітопатогенів.

Список використаних джерел

1. ХЕЛАФИТ – комплекс для некорневых подкормок. (б. д). ХЕЛАФИТ – комплекс для некорневых подкормок. URL: <http://www.helafit.pro>.
2. Біо-гель – Органічне добриво для рослин та ґрунтів. (б. д). Біо-гель – Органічне добриво для рослин та ґрунтів. URL: <https://biogel.com.ua>.
3. Аверчев, О. В. (2011). Хвороби та шкідники гречки. Грінь.

УДК 631.11

JEL Classification: Q13

Хорошко М. Д.,
Белорусский государственный
университет, г. Минск

ПОНЯТИЕ АГРАРНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В СОВРЕМЕННОМ ЕВРОПЕЙСКОМ КОНТЕКСТЕ

Аграрная сфера имеет ярко выраженную специфику условий деятельности в ней и поэтому занимает особое место в экономике любой страны. Наличие этой специфики обуславливает и особенности предпринимательства.

Сущности предпринимательства, формам и основным его проявлениям на протяжении всей истории уделяли большое внимание представители различных наук, поэтому на первый взгляд складывается впечатление, что это понятие достаточно осмыслено и изучено. Однако, в теоретической глубине исследований заставляет усомниться то, что в существующих источниках нет единства к определению и пониманию предпринимательства. При этом некоторые ученые характеризуют его и как деятельность и как поведение, и как культуру и т. д. Отсутствие единого понимания на предпринимательство влечет за собой проблему разрыва в анализе и оценках.

Для понимание сущности предпринимательства в сельском хозяйстве прежде всего необходимо дать наиболее точное определение самому феномену предпринимательства, которое неопровержимо должно быть основано на эволюции теоретических взглядов на него ученых.

Хорошко М. Д. Понятие аграрного предпринимательства в современном европейском контексте. *Проблемные аспекты в экономике, финансах и управлении* : материалы Международной научно-практической конференции (Одесса, 16 апреля 2021 г). Одесса : Восточноевропейский центр научных исследований, 2021. С. 71 – 72.

Так, изучение взглядов на сущность предпринимательства позволяет определить общие черты, характерные для него. К ним относятся:

- определение предпринимательства как деятельности;
- наличие субъекта предпринимательства;
- всегда присваивается понятие риска;
- целью является получение дополнительных благ.

Предпринимательство – явление очень широкое и многогранное. В теории оно рассматривается как разноаспектное. Поэтому для его глубокого изучения требуется междисциплинарный теоретический анализ. В наше время появляются новые научные направления, теории и концепции, исследования в области предпринимательства, которые используют различные подходы к изучению вопроса: поведенческий подход, количественный подход, ситуационный, системный, мотивационный подход.

Перспективы сельского хозяйства ЕС в настоящее время связаны с согласованием и координацией межотраслевых связей и отношений, формированием агропромышленных кластеров. Успешный опыт создания и развития кластеров имеют Дания, Финляндия, Швейцария. Добровольные объединения организаций в рамках определенной территории по производству, продвижению и реализации однородной сельскохозяйственной продукции демонстрируют свою эффективность и способствуют конкурентоспособности отрасли, совершенствованию аграрной структуры. Входящие в кластер малые и крупные сельскохозяйственные организации, поставщики производства, инфраструктурные объекты, научно-исследовательские организации, вузы развиваются, растет деловая активность, улучшается инвестиционный климат территории, что дает импульс к позитивным структурным переменам [5, с. 169].

Значительное повышение эффективности аграрного предпринимательства ЕС связано также с освоением новых технологий. Особую актуальность приобретает внедрение биотехнологий, получение с их помощью новых сортов сельскохозяйственных растений, устойчивых к засухам, низким температурам, гербицидам, болезням, урожайностью и качественными характеристиками, и пород скота с высокой продуктивностью [4].

Таким образом, на развитие аграрного предпринимательства в странах ЕС решающее влияние оказывают научно-технический прогресс, интенсификация, специализация и размещение производства, кооперация и агропромышленная интеграция. Успешность процесса обеспечена постоянным государственным регулированием с использованием различных методов, например прямого субсидирования личных доходов фермеров, включая схемы единовременных платежей. Субсидии предоставляются при условии соблюдения гарантий высокого качества и безопасности сельскохозяйственной продукции.

Список использованных источников

1. Вихрова А. В. Специфика аграрного предпринимательства. *Вопросы науки и образования*. 2018. № 22 (34). С. 43-46.
2. Ахметшина Л. Г. Европейский опыт развития аграрного предпринимательства. *Управленческие науки*. 2014. № 1 (10). С. 59-64.

СЕКЦІЯ 8. ПЕДАГОГІКА

УДК 004.94

JEL Classification: L86

Татарчук Р. Я.,канд. с.-г. наук, викладач,
Відокремлений структурний
підрозділ “Боярський фаховий коледж
Національного університету біоресурсів і
природокористування України”, м. Боярка**Татарчук В. М.,**викладач,
Відокремлений структурний
підрозділ “Боярський фаховий коледж
Національного університету біоресурсів і
природокористування України”, м. Боярка**ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ
ПРОГРАМ ДЛЯ МОДЕЛЮВАННЯ ЛАНДШАФТУ**

Сьогодні існує велика кількість програмного забезпечення для моделювання ландшафту. Це навіть дає можливість розробляти проекти озеленення безпосередньо в режимі on-line. Ландшафтний дизайнер може створити реальний тривимірний вигляд будь-якого об'єкту різного функціонального призначення. Комп'ютерна обробка інформації значно спрощує роботу ландшафтного дизайнера на етапі проектування, адже можна запроектувати значну кількість цікавих варіантів проекту і на основі моделювання ландшафту отримати проект ділянки або окремого фрагмента в зображенні 3D. Проект ділянки в режимі 3D дає можливість опрацювати всі деталі, що позбавить замовника від почуття невизначеності та сумнівів.

Кожне програмне забезпечення має свої переваги та недоліки, тому детально зупинитися на кожному з них немає можливості. Розглянемо деякі з них, а саме: Realtime Landscaping Architect, SmartDraw, Garden Planner, Google SketchUp, X-Designer, Наш Сад Рубін, Punch Home Design, TurboFloorPlan Home & Landscape, Complete Landscape Designer, Sierra Land Designer, FloorPlan 3D, ArchiCad [3].

Realtime Landscaping Architect – дана програма пропонує широкі можливості для проектування ландшафту. Програма оснащена зручними та практичними інструментами, багатою бібліотекою готових моделей. У програмі застосовуються сучасні 3D технології, які дозволяють втілити оформлення ділянки в реальність. Окрім цього за допомогою відеоуроків можна самостійно опанувати особливості проектування ландшафту [1].

SmartDraw допомагає створювати власні проекти, додаючи на малюнок бажані предмети декору. Програма надає можливість анімувати графіку, створювати презентації за допомогою PowerPoint.

Татарчук Р. Я., Татарчук В. М. Використання сучасних комп'ютерних програм для моделювання ландшафту. *Проблемні аспекти в економіці, фінансах та управлінні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 16 квітня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 73 – 74.

Garden Planner пропонує прості інструменти для малювання, що дозволяють вставляти в проект рослини, малі архітектурні форми та інші елементи благоустрою. Також програма дозволяє створювати власну бібліотеку готових елементів та експортувати проект у зображення (JPEG, PNG).

Google SketchUp – одна з найпростіших програм для ландшафтного дизайну. За допомогою даної програми можна створювати об'єкти озеленення в об'ємному вигляді. База даних *Google SketchUp* заповнена різними видами рослин і споруд, що дає можливість проектувати об'єкти різної складності.

X-Designer дозволяє моделювати ландшафт в об'ємному вигляді. Програмне забезпечення має широкий асортимент рослин та інших додаткових елементів. У програмі *X-Designer* можна змінювати не лише погодні умови, але й час доби, що дозволить побачити моделювання ландшафту у темний і світлий час доби.

Наш Сад Рубін – зручна у користуванні програма, яка складена з певної кількості блоків для вирішення конкретних завдань. Повноцінний проект озеленення створюється при повному спектрі комплексних можливостей.

Punch Home Design – універсальна утиліта для візуалізації інтер'єру, а також моделювання ландшафту. Програма містить безліч модулів, об'єктів, текстур, які при необхідності можна редагувати.

TurboFloorPlan Home & Landscape – достатньо функціональна, зручна і проста в користуванні програма з великим набором різноманітних функцій та об'єктів. Готовий проект можна переглядати в 3D-зображенні дуже наближеним до реальності.

Complete Landscape Designer дає можливість працювати як з основним фоном, так і накладати об'єкти на цифрову фотографію. Використовується зручний пошук за рослинами та об'єктами, з можливістю задання різних параметрів.

Sierra Land Designer – зручна програма для ландшафтного дизайну, має простий інтерфейс, безліч об'єктів, дозволяє вибирати погодні умови. Незважаючи на багатий каталог моделей, його можна доповнити індивідуальними позиціями.

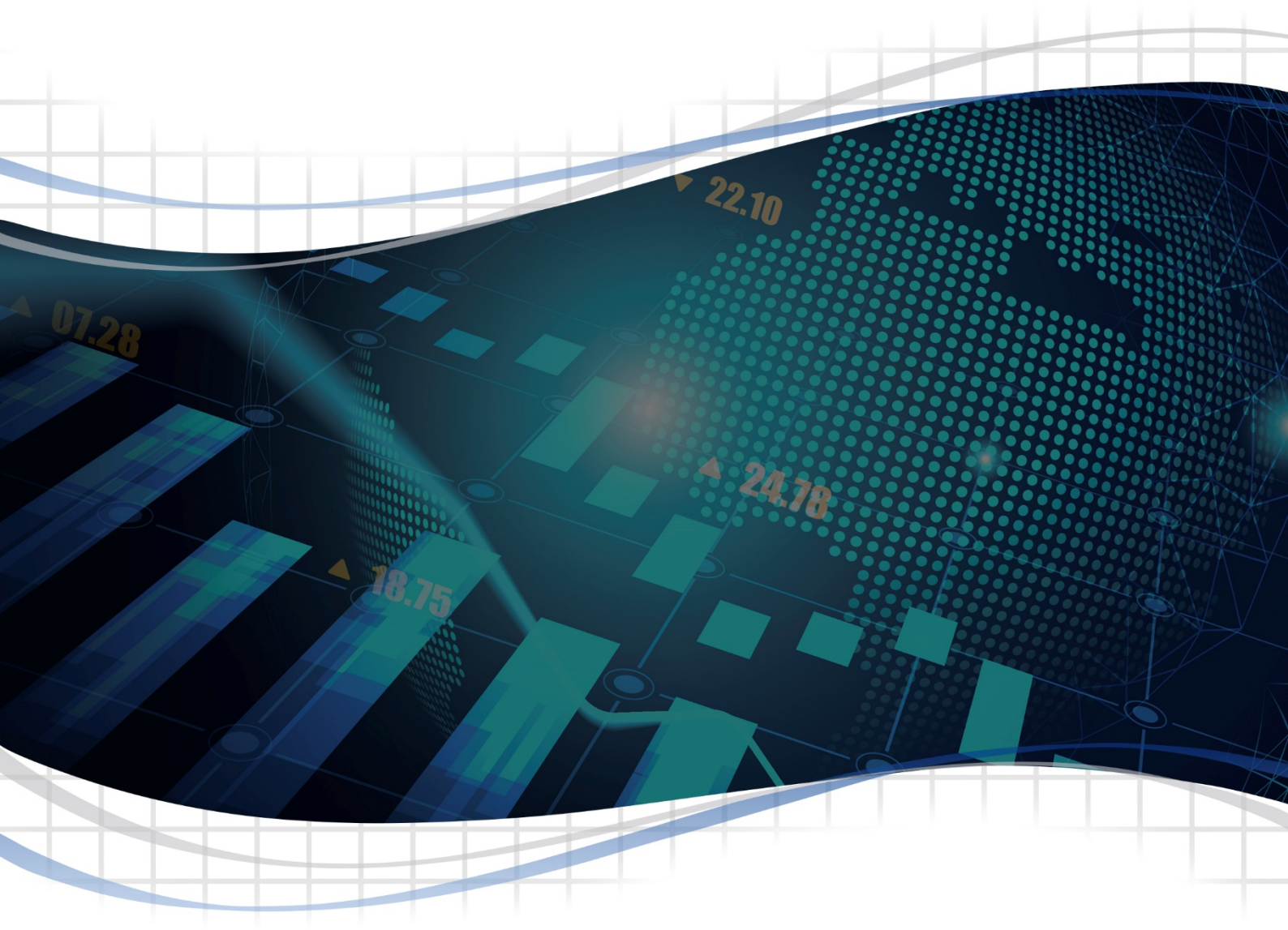
FloorPlan 3D – золота середина між просторістю бібліотек і якістю графіки. Дана програма для планування ділянки має безліч шаблонів і компонентів проектування, а також 3D-візуалізацію.

ArchiCad – графічний програмний пакет для архітекторів, призначений для проектування архітектурно-будівельних конструкцій і рішень, інженерії, а також елементів ландшафту, меблів та ін [2].

Отже, запропонований перелік сучасних комп'ютерних програм для моделювання ландшафту дає можливість створювати об'єкти озеленення різного функціонального призначення не лише професіоналам ландшафтного дизайну, але й початківцям у даній сфері. Крім цього дані програми можна використовувати під час навчального процесу при розробці графічних креслень курсового та дипломного проектування для спеціальності 206 Садово-паркове господарство.

Список використаних джерел

1. Видео-уроки по программе Realtime Landscaping Architect. URL: <https://flokus.ru/video-uroki>.
2. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/ArchiCAD>.
3. Кращі комп'ютерні програми для роботи з ландшафтным дизайном. URL: <https://mkr-novo2.ru/uk/ustanovka-i-nastroyjka/luchshie-kompyuternye-programmy-dlya-raboty-s-landshaftnym-dizainom.html>.

**Research
Europe.org**